

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет
Кафедра економічної безпеки та фінансових розслідувань

ЛІСНІЧЕНКО Ярослав Володимирович

**Авторське право в мережі Інтернет: проблеми та
перспективи захисту / Copyright on the Internet. Problems
and prospects of protection**

спеціальність: 081 - Право
магістерська програма – Інтелектуальна власність

Магістерська робота

Виконав студент групи
ПІВм-21
Я.В. Лісніченко

Науковий керівник:
к.е.н., доцент Ю.Є. Муравська

Магістерську роботу допущено
до захисту:

« ____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **Н.Б. Москалюк**

ТЕРНОПІЛЬ - 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	
1.1 Теоретичне обґрунтування питань охорони та захисту авторського права в мережі Інтернет.....	8
1.2 Парадигма розвитку нормативно-правового забезпечення у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет.....	14
1.3 Правова кваліфікація розміщення об'єктів авторського права в мережі Інтернет.....	25
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ПРИЧИН ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА СИСТЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В УКРАЇНІ	
2.1 Проблеми забезпечення авторських прав у мережі Інтернет.....	40
2.2 Аналіз причин правопорушень та способів захисту авторських прав в мережі Інтернет.....	49
2.3 Дослідження системи правозастосування у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет на національному та міжнародному рівнях	62
Висновки до розділу 2.....	70
РОЗДІЛ III. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	
3.1 Міжнародний досвід захисту авторських прав в мережі Інтернет та перспективи його застосування в Україні.....	72
3.2 Організаційно-правові напрямки удосконалення системи попередження та припинення порушень авторського права в мережі Інтернет.....	81
Висновки до розділу 3.....	91
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	101
ДОДАТКИ.....	114

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодні практично не можливо уявити життя без таких понять, як комп'ютер та Інтернет. На сьогодні послуги бібліотек та архівів поступаються місцем своїм електронним аналогам. Електронні сховища даних з неймовірною кількістю творів науки, літератури та мистецтва вміщуються на web-сайті або жорсткому диску комп'ютера. Інтернет є глобальним поняттям не лише в географічному, а й у правовому та соціальному сенсі слова. Згідно зі звітом Global Digital Statshot, у 2017 році кількість користувачів соцмереж у світі перевищила 3 млрд, при тому, що всього населення планети становить 7,524 млрд осіб.

За останній квартал активна аудиторія зростала зі швидкістю 1 мільйон нових користувачів в день, йдеться у звіті. Дослідники також підраховали, що доступ до Інтернету мають 3,819 млрд осіб, що становить понад 51% населення планети.

Інтернет зачіпає величезну кількість сфер життя сучасної людини, в тому числі і цивільно-правові відносини. Дискусія щодо державного та міжнародно-правового регулювання Інтернету набуває все більшої гостроти. Більше того Україна є лідером серед країн Європи в сфері порушення авторських прав в мережі Інтернет, у зв'язку з чим тема даної роботи є неймовірно важливою та актуальною.

Технічний прогрес, вдосконалив захист і охорону авторських й суміжних прав, проте одночасно приніс й глобальні проблеми нового характеру, які до цього часу ще є не вирішеними. Сьогодні головним питанням світової музичної та кіно-індустрії являється проблема піратства в Інтернеті. Це питання також є актуальним і для України. У зв'язку з вільним використанням в Інтернет мережі звуко- та відеозаписів значно зменшуються доходи компаній і авторів, так як споживачі частіше віддають перевагу безкоштовному отриманню звуко-, відеозапису з Інтернету перед його купівлею.

Мета магістерської роботи. Метою даної дипломної роботи є розробка теоретичних положень, спрямованих на вдосконалення системи захисту авторського права в мережі Інтернет а також визначення перспектив розвитку українського законодавства у даній сфері на основі зарубіжного досвіду. Для досягнення зазначеної мети було поставлено наступні **завдання**:

- Здійснити теоретичне обґрунтування питань охорони та захисту авторського права в мережі Інтернет
- Проаналізувати розвиток нормативно-правового забезпечення у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет
- Дослідити правову кваліфікацію розміщення об'єктів авторського права в мережі Інтернет
- Виявити проблеми забезпечення авторських прав у мережі Інтернет
- Здійснити аналіз причин правопорушень та способів захисту авторських прав в мережі Інтернет
- Порівняти системи правозастосування у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет на національному та міжнародному рівнях
- Дослідити міжнародний досвід захисту авторських прав в мережі Інтернет та перспективи його застосування в Україні
- Запропонувати напрямки удосконалення системи попередження та припинення порушень авторського права в мережі Інтернет

Об'єктом дослідження є система законодавства та суспільні відносини, що виникають в результаті розміщення та використання об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

Предметом є механізм захисту авторських прав у мережі Інтернет, проблеми та шляхи вдосконалення діючого механізму та законодавства в даній сфері.

Методи дослідження. Робота написана з використанням загальнонаукових методів, а саме: системного підходу, аналізу історичних та статистичних даних, синтезу а також методів наукового пізнання, в тому числі тлумачення норм права, формально-юридичного методу та ін.

Теоретична й методологічна основа дослідження. Основою для написання магістерської роботи стало ознайомлення із документами ВОІВ, матеріалами сучасних українських та зарубіжних дослідників, українських та іноземних законодавчих актів, статистичних даних Списку 301, літератури, присвяченої захисту авторських прав в Інтернеті.

Теоретичні основи захисту авторських прав в мережі Інтернет були висвітлені у працях В. С. Дмитришина, О. Штефана, В. Чеботарьова, В.В. Белова, В. Даля, П. Андрушка, П. Берзіна, М.І. Панова, С. Кравцова, В. Левіна, С. Петкова, Н. Іскри В.С.Дроб'язка, Р.В. Дроб'язка, О.М. Пастухова, Римаренко І.В., Ріппа П.С., Ю. Є. Якубівської тощо.

Конституція нашої країни, гарантує кожному громадянину свободу наукової, літературної, художньої і технічної творчості, наша держава послідовно та поступово створює свої особисті механізми захисту авторських прав, прав промислової власності, моральних і матеріальних інтересів, які виникають внаслідок різних видів інтелектуальної діяльності. В Україні система авторського і суміжних прав почала розвиток з 23 лютого 1994 року через прийняття Закону України «Про авторське право і суміжні права», положення даного закону зачіпають інтереси вчених, композиторів, письменників, архітекторів, художників, кінематографістів, дизайнерів, журналістів, в тому числі і виконавців та виробників фонограм, організацій ефірного і кабельного мовлення. Україна, є членом Всесвітньої конвенції про авторське право, Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів і прагне долучитися і до інших міжнародних договорів, які регулюють відносини пов'язані з використанням творів, телерадіопрограм, комп'ютерних програм, фонограм увійти рівноправним членом як в європейську так і світову інтелектуальну спільноту, де здобутки творчої праці оцінюються гідно. Вчені та практики стали звертати серйозну увагу на дану проблематику відносно недавно, коли Інтернет міцно увійшов в життєдіяльність людини. Тому, слід зазначити, що в цілому дана проблема є «білою плямою», і є практично не

дослідженою, хоча в останні роки як теорія, та і практика визнають високу необхідність її врегулювання.

Інформаційною базою дослідження є національне та іноземне законодавство, праці науковців та практика захисту авторських прав в мережі Інтернет в Україні та закордоном, статистичні дані, дані звітності Міжнародного альянсу інтелектуальної власності щодо захисту прав власності, Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Державної служби інтелектуальної власності, Державного комітету статистики України, інших державних та недержавних інституцій.

Основними результатами даного дослідження, які характеризують його новизну та розкривають його зміст є: здійснення, на підставі проведеного комплексного аналізу системи захисту авторських прав в мережі Інтернет в Україні та ряді інших країн, а також діяльності глобальних інституцій щодо регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності рекомендацій з вдосконалення нормативно-правової бази та оптимізації механізму захисту авторських прав у мережі Інтернет.

Практичне значення даного дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні пропозицій щодо вдосконалення нормативної бази по врегулюванню відносин, що регулюють розміщення та використання об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

Апробація та публікація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження висвітлювалися у доповіді на тему: «Захист авторських та суміжних прав в Україні та закордоном» та були опубліковані у збірнику Всеукраїнської науково-практичної конференції «Тактичні та стратегічні пріоритети зміцнення фінансово-економічної безпеки держави».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота виконана у відповідності до тематики магістерських робіт

кафедри фінансово-економічної безпеки Тернопільського національного економічного університету.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, 2 додатків, та списку використаних джерел з 113 найменувань на 12 сторінках. Основний текст викладений на 92 сторінках.

РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1.1. Теоретичне обґрунтування питань охорони та захисту авторського права в мережі Інтернет

Питання захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності та проблема авторських прав в Інтернеті актуальна як ніколи.

В першу чергу, для того щоб відповісти на питання, як захистити авторські права в Інтернеті, потрібно розібратися з поняттям «об'єкт права інтелектуальної власності», і основами захисту інтелектуальної власності, оскільки без їх розуміння інший матеріал буде зрозумілий не до кінця.

Перелік об'єктів авторського права на сьогодні є досить широким, він визначається законом України «Про авторське право і суміжні права». До таких об'єктів відносяться: наукові, письмові, літературні та інші твори (книги, стаття та інше); усні виступи, лекції; комп'ютерні програми; бази даних; музичні і аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва й фотографічні твори. Варто зазначити, що наведений вище перелік не є вичерпним. Правовідносини щодо перерахованих вище об'єктів частково врегульовані загальними для всіх нормами, проте для кожного об'єкта існують свої спеціальні норми і, відповідно, між їх правовим регулюванням нерідко існують досить відчутні відмінності.

Зокрема, загальним для всіх зазначених вище об'єктів є те, що їх використання, за деяким винятком, вимагає попередньої згоди правовласника - особи, яка має виключне право дозволяти використання такого об'єкта (літературного твору, фотографії, комп'ютерної програми тощо). При цьому, слід враховувати те, що використання об'єктів у побутовому розумінні і у розумінні, яке вкладається в цей термін законом, відрізняються (до прикладу, під використання комп'ютерної програми законом розуміється її копіювання чи

передачу примірника в оренду, але аж ніяк не запуск програми на персональному комп'ютері).

Для різних об'єктів застосовуються окремі знаки захисту інтелектуальної власності: для твору це буде «©», для фонограми, відеограми - «□», а для торгової марки - «®». Ці знаки можуть застосовуватися, в тому числі, для такого процесу, як охорона і захист інтелектуальної власності в Інтернеті.

Відмінностей між санкціями, що передбачені законодавством про захист інтелектуальної власності України та які застосовуються внаслідок порушення прав на різні об'єкти, також вдосталь. Наприклад, якщо мова йде про порушення авторського права, то замість збитків від правопорушника можна вимагати виплати компенсації в розмірі від 10 до 50 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. В свою чергу, при порушенні суміжних прав слід враховувати, що в багатьох випадках законодавством України допускається використання фонограм, відеограм без дозволу виробника фонограми чи відеограми і виконавця, але з виплатою їм винагороди, відповідно, в таких випадках мова може йти про стягнення невикраденої винагороди, а не про виплату компенсації.

Варто також пам'ятати, що законодавство України передбачає, крім усього іншого, адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення майнових прав (в залежності від шкоди, заподіяної правопорушенням та обставин справи).

Що стосується можливих способів захисту інтелектуальної власності, то їх можна поділити на дві категорії:

1) Позасудова форма захисту інтелектуальної власності, яку також можна поділити на такі підкатегорії:

- звернення до правопорушника з вимогою (претензією) добровільно усунути порушення;
- звернення до адміністрації ресурсу, на якому правопорушником був розміщений об'єкт, з відповідною вимогою;

- звернення до органів захисту інтелектуальної власності (до них в тій чи іншій мірі можна віднести Державну службу інтелектуальної власності України, Антимонопольний комітет України, правоохоронні органи);

- звернення до пошукових систем (їх адміністрації) з проханням виключити сайт правопорушника з пошукових запитів.

Серед можливих шляхів захисту своїх прав та запобігання їх крадіжки можна виділити наступні:

- застосування авторських позначок для контенту;
- укладення договорів з усіма учасниками творчого процесу, щоб уникнути ситуації, коли кілька людей одночасно думають, що вони мають право розпоряджатися контентом;

- обмеження вільного доступу до інформаційних ресурсів;
- різні ідентифікаційні програмні коди (код ISBN - призначений для захисту фонограм; ISAN - дозволяє ефективно захищати фільми та інші аудіовізуальні твори; цифровий ідентифікатор DOI - супроводжує твори або їх частини, дозволяючи тим самим простежити «долю» об'єкта в торговому обороті; існують і інші програмні коди, що дозволяють порушити цілісність твору при неправильному його використанні);

- електронний цифровий підпис, який дозволяє ідентифікувати справжнього автора, тим самим, при «недобросовісному» продажу, покупець відразу може побачити порушення прав автора і відмовитися від покупки твору;

- та інші

2) Судовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності, тобто, фактичне звернення до суду з позовом до правопорушника з вимогою, наприклад, припинити порушення прав та стягнути з правопорушника завдані збитки або компенсацію, або незаконно отриманий правопорушником дохід, заподіяну правовласнику моральну шкоду.

Більш жорстким методом відповідальності за порушення авторського права є все ж таки адміністративно-правовий та кримінальний.

При цьому, адміністративна відповідальність за порушення авторських прав становить штраф від 170 до 3400 гривень, а максимальне покарання при кримінальній відповідальності визначається у вигляді - 6 років позбавлення волі.

В Україні прецеденти щодо захисту авторських прав в Інтернеті були, але наша країна позбавлена від гучної судової практики, тому що значна частина справ була пов'язана з Інтернетом, тільки як з одним із інструментів порушення, або сторони домовилися про мирову угоду до закінчення процесу.

Це обумовлено також й тим, що готовність суду вирішувати справи, що стосуються технологій обміну інформацією, в нас поки що знаходиться в зародковому стані. У суддів здебільшого просто не вистачає підготовки. Загалом варто зазначити, що єдиної судової практики в цьому питанні наразі немає і часом суди виносять зовсім протилежні рішення.

Досить часто судді не знають, що робити з такими справами, проте, судова практика в цьому питанні повинна сформуватися в найближчий час, оскільки Інтернет технології набирають обертів кожного дня, що в свою чергу сприяє збільшенню ризиків порушення авторських прав в Інтернеті. Безсумнівно Україна не зможе й надалі залишатися в стороні від цих глобальних тенденцій.

Є різні механізми захисту інтелектуальної власності. Причому, позасудові і судові способи (форми) не є взаємовиключними, більш того, як правило зверненням до суду передують пропозиції до правопорушника усунути порушення самостійно та інші позасудові способи захисту прав.

Якщо об'єкт був створений на замовлення з умовою, що майнові права на нього перейдуть до замовника, то відповідний договір повинен обов'язково мати застереження про те, в якому обсязі і на яких умовах майнові права передаються замовнику. Причому такий договір також можна зареєструвати в Державній службі інтелектуальної власності України (що не обов'язково, але бажано).

На практиці замовники зазвичай, за винятком великого бізнесу, не приділяють достатньої уваги умовам договорів на розробку об'єктів, що часто призводить до того, що правовий захист об'єктів інтелектуальної власності в суді буде малоефективним, а іноді і веде до виплат додаткових компенсацій їх авторам за незаконне використання таких об'єктів.

У свою чергу, факт порушення прав в Інтернеті можна підтвердити безперервною відеофіксацією огляду сайту зі складанням відповідного акта, висновком експертів з вивчення телекомунікаційних систем (обладнання) і засобів, протоколом огляду сайту, складеним нотаріусом в рамках забезпечення доказів та іншими доказами. Слід зазначити, що звичайну роздруківку сайту або скріншоти сайту суди України як доказ категорично не приймають.

Власника домену, в свою чергу, можна ідентифікувати, подавши відповідний запит до об'єднання «Український мережевий інформаційний центр», іншій спеціалізованій установі - адміністратору відповідної доменної зони. Попередню інформацію про власника домену можна отримати, скориставшись сервісом «Whois» [3].

Певні труднощі в таких справах представляє розрахунок і обґрунтування суми збитків, компенсації, доказ самого факту заподіяння збитків, отримання правопорушником незаконного доходу. В цій ситуації складно дати конкретні універсальні рекомендації, оскільки в кожному окремому випадку основне значення будуть мати конкретні обставини справи.

Отже, в разі, якщо авторські права порушені, то схематично порядок, за яким може здійснюватися захист об'єктів інтелектуальної власності в Україні, повинен виглядати так: 1) Перевірка наявності документів підтверджуючих права на об'єкт, підготовка їх копій; 2) Фіксація правопорушення в Інтернеті; 3) З'ясування особи - правопорушника; 4) Розрахунок завданих збитків або суми компенсації; 5) Направлення претензії правопорушнику з пропозицією врегулювати правовідносини у позасудовому порядку; 6) Звернення до контролюючого органу (правоохоронних органів) із заявою про здійснений порушення; 7) Подача в судові органи позовної заяви до правопорушника; 8)

Розгляд справи і отримання відповідного рішення суду, після того, як воно вступило в законну силу (зазвичай рішення першої інстанції оскаржується стороною, що програла в апеляційному порядку - тоді рішення суду першої інстанції набирає законної сили з моменту його перегляду апеляційним судом);

9) Виконання рішення суду, що можливо як в добровільному порядку, так і через виконавчу службу в примусовому порядку.

Отже, не рекомендується займатися судовими справами з питань захисту авторського права в Інтернеті самостійно. В такому випадку спір можна програти внаслідок незнання елементарних процесуальних норм, як, наприклад, того, що в цивільному процесі документи та інші докази, подані без поважної причини після початку розгляду судом справи по суті, прийматися останнім не повинні, через відсутність досвіду участі в судовому процесі, неправильного розуміння норм матеріального права і вибору помилкового способу захисту (наприклад, помилкою буде подача позову власником суміжних прав про стягнення компенсації або збитків замість винагороди в випадках, коли законом допускається комерційне використання об'єкта суміжних прав без попередньої згоди правовласника). Тому, краще довірити питання правового захисту об'єктів інтелектуальної власності, авторських прав в Інтернеті, профільному юристу, тим більше, що підтверджені і обґрунтовані витрати на послуги адвоката в разі виграшу спору можуть бути стягнуті з протилежного боку як судові витрати.

Загалом, як вірно зазначила Ю.Я. Якубівська, - «українська нормативно-правова база у галузі інтелектуальної власності є недостатньо розвиненою і лише напрям цивільно-правового захисту об'єктів інтелектуальної власності оцінюється експертами в процесі порівняння із законодавством ЄС на вищому рівні. Середній рівень стану адаптації притаманний авторському й суміжним правам, охороні прав на торгівельні марки та географічні зазначення, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин, винаходи і корисні моделі, промислові зразки. Найнижчий рівень адаптації нормативно-правової бази України у відповідності до стандартів ЄС має охорона баз даних, які являють собою сучасні й перспективні форми інтелектуальної власності, що

визначаються законами України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та «Про інвестиційну діяльність»[16]

1.2 Парадигма розвитку нормативно-правового забезпечення у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет

Сьогодні створення надійної системи охорони об'єктів інтелектуальної власності стає не менш важливим, ніж захист майна громадян від крадіжки та розбою. З розвитком технологій змінились сучасні напрями економічного розвитку. На передові місця, поряд з аграрним та промисловим виробництвом, вийшов експорт авторсько-правових товарів.

Плагіат, контрафакт та піратство – це сучасний «ворог» авторських та суміжних прав інтелектуальної власності. В той час коли на думку багатьох іноземних аналітиків, в Україні сфера ІТ має значний потенціал стати провідною експортно орієнтованою галуззю української економіки. Вже в цей момент експортний ринок програмного забезпечення становить 1,5 млрд доларів, а внутрішній ринок – 3,5 млрд доларів.

В Україні жертвами порушень у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет можуть стати найбільш відвідувані ресурси (див. Додаток А). Окрім цього слід підкреслити, що порушення авторських прав не обмежується територією однієї країни, а є інтернаціональною проблемою, боротися з якою можливо виключно у спільній діяльності з іншими країнами шляхом впровадження дієвих законодавчих актів, що будуть захищати авторські права, імплементації норм міжнародних конвенцій у внутрішнє законодавство України та підписання міжнародних угод.

Існує низка міжнародних договорів та конвенцій, що забезпечують захист творів, що є об'єктом авторського права. Як правило, ці міжнародні угоди забезпечують захист авторського права, робіт, як тільки вони створюються («фіксується на матеріальному носії вираження»).

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [5] є найбільш важливим міжнародним договором, ратифікованим Україною, який звертається до врегулювання міжнародного захисту авторського права. У преамбулі Бернської конвенції проголошується її мета: охороняти максимально ефективно і однаково, наскільки це можливо, права авторів та їхні літературні й художні твори. Держави, які підписали Конвенцію чи приєдналися до неї, утворили Союз для охорони прав авторів на їхні літературні та художні твори.

Одними з найбільш важливих принципів, що були закріплені у цій Конвенції, слід назвати:

– принцип національного режиму. Це означає, що кожна країна-учасниця Бернської конвенції погоджується дати громадянам інших країн-членів, принаймні той же ступінь захисту авторських прав, що така країна надає своїм власним громадянам;

– принцип мінімального захисту. На додаток до національного режиму Бернська конвенція також накладає певні мінімальні стандарти захисту, що всі країни-члени повинні гарантувати;

– принцип автоматичної охорони, відповідно до якого національний режим не залежить від будь-яких формальних умов, тобто охорона надається автоматично і не зумовлюється формальними умовами реєстрації, депонування тощо. Наприклад, твір українського письменника, виданий у Англії, підлягає такій же охороні, як і твори французьких письменників, оскільки обидві країни є членами Паризького Союзу;

– принцип незалежності охорони, відповідно до якого права іноземного автора із країни - члена Союзу охороняються в іншій країні Союзу, незалежно від того, чи вони охороняються на батьківщині походження твору.

У цій Конвенції вперше були закріплені деякі з найбільш важливих мінімальних стандартів охорони авторських прав, а саме:

– термін охорони авторських прав становить увесь час життя автора і п'ятдесят років після його смерті;

– країни-члени повинні передбачити у своєму законодавстві права на захист, включаючи відтворення, переклад та адаптацію творів до публічного виконання;

– закон країн-членів повинен надавати можливість цитувати об'єкти, захищені авторськими правами на законних підставах.

– кожна країна-член повинна забезпечити моральні права, які ніколи не можуть бути передані автором;

Дуже важливими положеннями Бернської конвенції зазначені у ст. 6, що встановлює наступне:

«незалежно від майнових прав автора і навіть після уступки цих прав він має право вимагати визнання свого авторства на твір і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню або іншим змінам цього твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, яке здатне завдати шкоди честі й репутації автора». Саме це право є одним із найбільш уразливих і таким, що потребує особливого захисту з боку країн, приєднаних до Бернської конвенції.

Важливим нормативним актом у галузі захисту авторських прав також є «Всесвітня конвенція про авторське право»[6]. Ця Конвенція закріпила важливу та поширену на цей час норму з охорони авторського права: будь-яка Договірна держава, за внутрішнім законодавством якої неодмінною умовою охорони авторського права є дотримання таких формальностей, як: депонування примірників, реєстрація, застереження про збереження авторського права, нотаріальні посвідчення, сплата зборів, виготовлення або випуск у світ примірників твору на території цієї держави – має вважати ці вимоги виконаними щодо всіх творів, які охороняються на підставі цієї Конвенції, і які вперше випущені в світ поза територією цієї держави і автори яких не є її громадянами, якщо, починаючи з першого випуску в світ цих творів, усі їхні примірники, випущені з дозволу автора або будь-якого іншого власника його прав, носитимуть знак «С» із зазначенням імені власника авторського права і року першого видання (цей знак, ім'я і рік випуску мають бути розташовані

таким чином і на такому місці, які б ясно показували, що авторське право зберігається).

Всесвітня конвенція також базується на принципі національного режиму. Кожна держава – член Всесвітньої конвенції надає іноземним авторам таку ж охорону, як і власним авторам. Ця Конвенція містить специфічні норми щодо формального оформлення авторських прав, виходячи з того, що багато країн у своїх національних законодавствах містять норми щодо формальностей. Конвенція прийняла компромісне рішення, за яким формальності, передбачені національним законодавством (депонування примірників, реєстрація, виробництво або випуск у світ твору на території цієї держави тощо), вважаються виконаними стосовно будь-якого твору, який користується конвенційною охороною, якщо буде дотримано формальностей, встановлених самою Конвенцією. Строк охорони об'єктів авторського права Всесвітня конвенція встановила не менш як 25 років після смерті автора.

На відміну від Бернської конвенції, ця Конвенція не передбачає охорони особистих немайнових прав.

Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення («Римська конвенція»)[7]

Римська конвенція є першим міжнародним документом у галузі суміжних прав, які активно розвиваються і тому потребують більш детального правового опосередкування. Перша стаття Римської конвенції визначає, що охорона суміжних прав повинна здійснюватися в такий спосіб, щоб не зашкодити авторським правам. Об'єктами охорони Конвенції є права на виконання, права виробників фонограм та права організацій ефірного мовлення на свої передачі (програми). Кожна держава-учасниця зобов'язується охороняти виробників фонограм, які є громадянами інших держав-учасниць, від виробництва копій фонограм без згоди виробника і від ввозу таких копій щоразу, коли згадане виробництво чи ввезення здійснюються з метою їх розповсюдження серед публіки, а також від розповсюдження цих копій серед публіки.

Брюссельська конвенція про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники[8]

Ця Конвенція передбачає обов'язок кожної держави – учасниці Конвенції вживати належних заходів щодо запобігання незаконному розповсюдженню на своїй території чи зі своєї території будь-якого несучого програми сигналу, який передається через супутники.

Угода про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав. Підписана 24.09.1993 р. Ратифікована ВР України 27.01.1995р.[9]

Передусім держави-учасниці взяли на себе обов'язок забезпечити на своїх територіях виконання міжнародних зобов'язань, що випливають із участі колишнього СРСР у Всесвітній конвенції про авторське право (у редакції 1952 р.). Зазначені в Угоді Держави-учасниці застосовують Всесвітню конвенцію про авторське право (у редакції 1952 р.) у відносинах між собою як до творів, створених після 27.05.1973 р., так і до творів, які за законодавством Держав-учасниць охоронялися до цієї дати, на тих же умовах, які встановлені законодавством стосовно своїх авторів.

За національним законодавством Держав-учасниць встановлюються і строки охорони авторського права і суміжних прав. Держави-учасниці взяли на себе обов'язок вжити необхідних заходів для розробки і прийняття законопроектів, які мають забезпечити охорону авторського права і суміжних прав на рівні вимог Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, Женевської конвенції про охорону виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм, Римської конвенції про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення.

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) є установою Організації Об'єднаних Націй, яка працює в напрямі зростаючого міжнародно-правового захисту авторського права та іншої інтелектуальної власності. У грудні 1996 р. зазначеною організацією було прийнято договір з питань авторського права і суміжних прав, що втілює важливе положення у галузі протидії плагіату та піратства, а саме: автори літературних та художніх творів

користуються виключним правом дозволяти розповсюдження серед широкої публіки оригіналу і примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності; сторони договору передбачають засоби правового захисту від обходу технічних засобів, які вживаються авторами для захисту своїх прав.[10]

Слід зазначити, що 04.07.2012 р. Європейським парламентом не відбулося прийняття Торговельної угоди проти контрафакту. Положення цієї угоди викликали масові протести з боку пересічних громадян Євросоюзу, в результаті чого було складено петицію проти підписання угоди, що зібрала більш як мільйон підписів.

Проектом угоди було передбачено різкі заходи боротьби з контрафактом та піратством шляхом відстеження сторінок в Інтернеті, які відвідують користувачі, контроль над скачуванням, можливість митного огляду всіх електронних приладів з метою виявлення порушень авторських прав, впровадження кримінальної відповідальності за копіювання фільмів з екрану.

Варто зазначити що ця угода мала шанси запровадити дієвий механізм з охорони та контролю за використанням об'єктів авторського права, проте радикальність положень даної угоди посягає на основні права та свободи громадян, а саме право на свободу слова, нерозголошення конфіденційної інформації, недоторканність приватного життя та ін.

З огляду на це, можна зробити висновок, що європейське законодавство в галузі охорони інтелектуальних прав є досить розвиненим, проте його аж ніяк не можна назвати досконалим в частині протидії поширення піратства й контрафакту.

На цей час стає помітним зростання напруги від постійних фінансових втрат, які зазнають країни всього світу, від розповсюдження піратської продукції, що відображається у правотворчій діяльності європейського співтовариства.

З поміж європейських країн Україна займає «слабке місце». В Україні масово й систематично порушуються авторські права, що безпосередньо завдає збитків іншим країнам і є суттєвою перепорою для інтеграційної політики нашої країни.

Задля вирішення цих та інших проблем у галузі охорони інтелектуальних прав, на нашу думку, потрібно заохочувати партнерські зв'язки між державним і приватним сектором по боротьбі з контрафакцією і піратством та закрити веб-сайти, що спеціалізуються на поширенні піратської продукції в Інтернеті.

У вітчизняному законодавстві захисту прав інтелектуальної власності присвячена ціла низка нормативних актів.

Відповідно до Конституції України, що гарантує кожному громадянину свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, створюються механізми захисту авторських прав, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

ЦК України врегулював у цілому основоположні відносини у сфері інтелектуальної власності. Так, ЦК України визначає поняття «право інтелектуальної власності», об'єкти права інтелектуальної власності, підстави виникнення та умови передачі інтелектуальних прав, співвідношення авторських прав з іншими речовими правами. Особливо важливою в контексті дослідження порушень інтелектуальних прав власності є ст. 423 ЦК України «Захист права інтелектуальної власності судом»[11].

Ця стаття перелічує санкції, які суд може застосувати до порушника. Суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про:

- 1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;
- 2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорту чи експорту яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів;

4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення, та знищення таких матеріалів та знарядь;

5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

б) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

Закон України «Про авторське право і суміжні права»[1] повністю ґрунтується на нормах міжнародних договорів та тісно перетинається з ЦК України, дещо розширивши перелік об'єктів авторського права (ст. 8):

1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);

2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

3) комп'ютерні програми;

4) бази даних;

5) музичні твори з текстом і без тексту;

б) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;

7) аудіовізуальні твори;

8) твори образотворчого мистецтва;

9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;

10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;

11) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо;

12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;

13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;

14) похідні твори;

15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за доббором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини;

16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;

17) інші твори.

Охороні за цим Законом підлягають усі твори, перелічені як об'єкти авторського права, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети.

Серед майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) Закон України «Про авторське право та суміжні права» називає, по-перше, виключне право на використання твору; по-друге, виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Під виключним правом автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами, Закон розуміє:

1) відтворення творів;

2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;

3) публічну демонстрацію і публічний показ;

- 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;
- 5) переклади творів;
- 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;
- 7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;
- 8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;
- 9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором;
- 10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;
- 11) імпорт примірників творів.

Цей перелік не є вичерпним. Виходячи з нього можна зробити висновок, що саме такими діями спричиняється порушення права автора на дозвіл чи заборону використання твору.

Забезпечення дотримання авторського права і суміжних прав правовласників України і правовласників зарубіжних країн покладено на Державне агентство України з авторських і суміжних прав. Головним завданням Агентства є вдосконалення законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, надання підтримки авторам, іншим правовласникам в управлінні їх майновими правами та сприяння міжнародному науковому і культурному обміну.

Втім варто зазначити, що багато норм з охорони авторських прав в Україні є декларативними. Не приділяється належна увага контролю за обігом

товарів у мережі Інтернет, не існує методики із визначення розміру матеріальної шкоди, не врегульовано належним чином питання з охорони комп'ютерних програм, завданої порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Не достатньо врегульованою на національному рівні залишається проблема боротьби із піратством, порушенням авторських прав в Інтернет мережі, відсутні засоби із запобігання поширенню та використанню неліцензійних комп'ютерних програм, контрафактної та фальсифікованої продукції, увезеної на митну територію України, та ін.

Складність виявлення Інтернет-піратства полягає саме в тому, що суб'єктом порушення визнається не тільки користувач, який придбав або спожив через мережу Інтернет піратську або контрафактну продукцію, а також адміністратор Інтернет-ресурсу, який сприяв її поширенню. Також слід додати, що для захисту інтелектуальних прав в Інтернеті власникам необхідно здійснити реєстрацію своїх прав відповідно до вимог чинного законодавства, тільки з цією умовою особу можна визнати потерпілою від злочину.

Іншою проблемою боротьби із плагіатом, контрафактом та піратством є слабкий практичний механізм у частині контролю за використанням об'єктів авторського права. За даними Рахункової палати України, в Україні щороку збирається лише близько 30 млн гривень нагороди, що за оцінками експертів складає 3% від потенційної суми надходжень.

Це пояснюється тим, що в Україні за використання авторського права збори сплачують лише 7% користувачів. Але на противагу даним, що свідчать про масові порушення авторських прав, стоять показники зовсім незначної судової практики з цього приводу, яка свідчить про те, що серед авторів не поширена практика звернення за судовим захистом до суду.

Окрім судового, існують інші способи захисту авторських прав, такі як:

– захист Антимонопольного комітету. Антимонопольний комітет України в межах боротьби із недобросовісною конкуренцією накладає штрафи

на суб'єктів господарювання за вчинення дій, визнаних такими, що порушують правила конкуренції;

– звернення до компетентного державного органу. Наприклад, Український інститут промислової власності має повноваження з проведення експертизи на такі об'єкти інтелектуальної власності, як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, а також мікросхеми, торговельні знаки, географічні позначення. У процесі проходження експертизи всі відомості висвітлюються в режимі вільного онлайн-доступу. Таким чином, власник вже зареєстрованого об'єкта інтелектуальної власності може подати заперечення на реєстрацію нового об'єкта з обґрунтуванням своїх вимог. Завдяки цьому можна здійснювати самозахист, перешкоджаючи реєстрації схожого об'єкта.

Як, зазначає Ю.Є. Якубівська, фактичний рівень відповідності законодавства України у сфері інтелектуальної власності неповністю враховує положення міжнародних актів, що є важливою передумовою інформаційної безпеки в контексті забезпечення євроінтеграційних процесів, зокрема відсутня імплементація норм Угоди ТРІПС щодо відповідного рівня захисту об'єктів інтелектуальної власності в законодавстві, що є вимогою СОТ; недостатньо приділено уваги національного законодавства поняттю технологій; спеціальні закони у галузі інтелектуальної власності, на відміну від законодавства ЄС, сформовані неефективно, упускають такі важливі аспекти як: особливості відтворення, отримання винагороди (Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем»), умов використання торговельних марок, співіснування зареєстрованих та незареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності (Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів»)[16]

1.3 Правова кваліфікація розміщення об'єктів авторського права в мережі Інтернет

Розміщення об'єктів авторського права в Інтернет мережі є сьогодні надзвичайно поширеним явищем. У мережі користувачі можуть отримати доступ до різноманітних творів, які підлягають охороні авторським правом. Певна частина даних творів розміщується з порушенням авторських прав.

Незважаючи на те, що вітчизняне правове регулювання використання об'єктів авторського права у цифровій формі має порівняно невелику історію, судова практика стосовно захисту порушених авторських прав на такі твори вже сформувалася.

Разом із тим, поки що важко говорити про її послідовність у питанні кваліфікації дій щодо розміщення творів в Інтернеті. Причому відмінності у підходах інколи існують навіть на рівні законодавчих актів і роз'яснень судів вищих інстанцій. Очевидно, що це негативно впливає на рівень охорони прав суб'єктів авторських правовідносин. Загалом у розміщенні будь-якого об'єкта, в тому числі й об'єкта авторського права, в мережі Інтернет можна виділити два етапи - завантаження цифрової копії об'єкта в пам'ять комп'ютера та надання доступу до цієї копії необмеженому колу осіб.

За умови виконання зазначених дій користувач має можливість доступу та ознайомлення з об'єктом шляхом завантаження цифрової копії останнього на власний комп'ютер, що можна розглядати як, власне, мету розміщення твору в Інтернеті. Слід підкреслити, що особа, яка розміщує той чи інший твір у мережі, створює умови для ознайомлення з твором користувачем внаслідок його активних дій. Вітчизняне законодавство та судова практика по-різному кваліфікують зазначені вище дії. Разом із тим, підхід до кваліфікації першого етапу - завантаження цифрової копії об'єкта в пам'ять комп'ютера, в цілому є однаковим.

Так, відповідно до п. 29 рекомендацій Президії Вищого господарського суду України від 10.06.2004 р. № 04-5/1107 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» розміщення творів у мережі Інтернет у вигляді, доступному для публічного використання, є їх відтворенням у розумінні статті 1 Закону України «Про

авторське право і суміжні права»², і тому на таке розміщення творів поширюється дія ст. 15 цього Закону. Вищий господарський суд України в наведеному вище листі правильно визначив, що відтворення є частиною процесу розміщення твору в мережі Інтернет, а також логічно вказав, що таке розміщення є одним із способів використання твору.

Однак відтворення не вичерпує весь процес розміщення твору в мережі. На це вказує, зокрема, визначення відтворення, наведене у Законі України «Про авторське право і суміжні права». Так, згідно зі ст. 1 вказаного Закону відтворенням є виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер. Аналогічний підхід демонструє Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20.12.1996 р., який набрав чинності для України 06.03.2002 р. Стаття 1 Договору вказує, що право на відтворення, як воно визначено у ст. 9 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, і винятки що допускаються відносно цього права, повністю застосовуються у цифровому середовищі і, зокрема, відносно використання творів у цифровій формі. Розуміється, що зберігання твору, який охороняється в цифровій формі в електронному засобі, є відтворенням в контексті ст. 9 Бернської конвенції.

Крім того, на думку як вітчизняних, так і закордонних фахівців, відтворення не включає в себе ознайомлення з твором чи створення можливості для такого ознайомлення. Зокрема, у Глосарії термінів Всесвітньої організації інтелектуальної власності право на відтворення визначається як виготовлення одного або більше екземплярів твору або значної його частини в будь-якій матеріальній формі, включаючи звукозапис і відеозапис[65]. Відомий російський цивіліст Е. П. Гаврилов зазначає, що відтворення є таким, що відбулося, незалежно від того чи стали екземпляри твору доступними невизначеному колу осіб. Інший російський фахівець М. Кириллов прямо

вказує на можливість відтворення без мети опублікування[22]. Професор В. А. Дозорцев стверджує: якщо відтворення здійснюється у формі фіксації твору на матеріальному носії, то воно вважається таким, що відбулося, і є порушенням авторського права незалежно від того, чи стали відповідні матеріальні об'єкти фактично доступними необмеженому колу осіб. Важливо лише, щоб вони призначалися для цього кола[26].

Отже, відтворення твору має важливе правове значення, а неправомірне відтворення, як правило, порушує права та охоронювані законом інтереси автора. Проте при розміщенні твору в Інтернеті саме по собі відтворення є лише першим етапом процесу, хоча і досить важливим. Найбільш значущими при розміщенні твору в Інтернеті є дії, пов'язані з наданням доступу до цифрової копії твору в мережі. Без них факт розміщення не можна вважати таким, що відбувся. Ці дії є дещо складнішими з технічної точки зору, а також з точки зору визначення їхньої правової природи.

У літературі та на практиці існують різні думки з приводу їх кваліфікації: дехто вважає, що вони охоплюються правом автора на публічне сповіщення, інші - правом на опублікування або правом на розповсюдження чи правом подання творів до загального відома публіки. На жаль, чинне авторське законодавство дає певні підстави для кожної з наведених кваліфікацій.

Найменш обґрунтованим є підхід до надання доступу до об'єкта авторського права в Інтернеті як до його публічного сповіщення. Проте, інколи суди саме так кваліфікують ці дії, посилаючись на визначення, що міститься в Законі України «Про авторське право і суміжні права». Стаття 1 Закону визначає публічне сповіщення (доведення до загального відома) як передачу за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма- променів тощо), у тому числі з використанням супутників, чи передачу на віддаль за допомогою проводів або будь-якого виду наземного чи підземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм

організацій мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуку не можуть бути сприйняті.

Право на публічне сповіщення з'явилося в нашому законодавстві вперше з прийняттям Закону України «Про авторське право і суміжні права» 23 грудня 1993 р. для захисту прав організацій теле- та радіомовлення. Як бачимо, дане право передбачає саме передачу творів в ефір чи на віддаль, а не надання доступу до творів, як це має місце при їх розміщенні в Інтернеті. При цьому дії отримувача сигналу, яким передаються твори, відрізняються від дій користувача в мережі Інтернет, оскільки вони обмежені прийняттям сигналу на технічній пристрій і без жодних активних дій з боку отримувача. Дещо складніша ситуація з правом на опублікування.

Стаття 1 Закону визначає опублікування твору як випуск в обіг за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права виготовлених поліграфічними, електронними чи іншими способами примірників твору у кількості, здатній задовольнити, з урахуванням характеру твору, розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором або передачі права власності на них чи володіння ними іншими способами. Опублікуванням твору вважається також депонування рукопису твору у сховищі (депозитарії) з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору. Відмітимо, що фраза «надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором» безпосередньо стосується розміщення твору в цифрових мережах.

Стаття 442 Цивільного кодексу України⁹ визнає твір опублікованим (випущеним у світ), якщо він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно

показаний, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації. Як бачимо, дане визначення майже точно повторює визначення опублікування, яке містив Цивільний кодекс Української РСР 1963 р.10. «Майже», оскільки до нового визначення додалася фраза «відображений у загальнодоступних електронних системах інформації», що може розглядатися як спроба пристосувати старе визначення до нових реалій. Можна тільки здогадуватися, якими мотивами керувався законодавець, коли вводив до нового ЦК визначення опублікування, яке суперечить даному в Законі та повністю випадає з існуючої системи особистих немайнових прав автора, більше того - вносить непотрібну плутанину до цієї системи.

У старому ЦК Української РСР таке визначення опублікування забезпечувало його носієві можливість контролю за доступом до твору третіх осіб та за формами (способами) відкриття такого доступу: опублікування, відтворення і розповсюдження. Право на опублікування було, за висловом В. А. Дозорцева, основною, вихідною авторською правомочністю. Опублікування - це повідомлення суспільству невідомого раніше (неопублікованого) твору; для нього характерні два моменти - створення твору (надання йому об'єктивної форми) і відкриття до нього доступу необмеженому колу осіб[47].

Однак з прийняттям Закону відпала необхідність у даному визначенні. Визнанням цього стала відміна усіх статей розділу IV «Авторське право» Цивільного кодексу Української РСР крім ст. 472, яка окреслювала поняття законодавства України про авторське право і суміжні права. У новому Законі прийнятий інший підхід до поняття повідомлення твору публіці та надання першого доступу до твору. Цей підхід ґрунтується на розділенні понять «оприлюднення» та «опублікування». Під оприлюдненням розуміється здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо.

Таким чином, поняття опублікування змінило свій зміст, який став суттєво вузким, ніж у раніше чинному законодавстві: воно не містить більше можливості автора першим знайомити публіку зі своїм твором. Разом із тим, характерною особливістю цього права є випуск примірників твору, тобто копій твору, виконаних у будь-якій матеріальній формі, в кількості, здатній задовольнити розумні потреби публіки. Слід також відмітити, що поняття випущених у світ творів визначається у ст. 3 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, і воно є аналогічним тому, що наведене в Законі. Більше того, у Бернській конвенції прямо зазначається, що не є випуском у світ представлення драматичного, музично-драматичного або кінематографічного твору, виконання музичного твору, публічне читання літературного твору, повідомлення по дротах або передача в ефір літературних чи художніх творів, показ твору мистецтва і спорудження твору архітектури.

Підхід до співвідношення понять «оприлюднення-опублікування» у чинному Законі цілком відповідає уявленням, що склалися про них у міжнародній доктрині авторського права, де оприлюднення дозволяє робити твір вперше доступним для публіки, а опублікування є більш вузьким поняттям і передбачає надання у розпорядження публіки екземплярів (матеріальних носіїв) твору. Традиційно поняття опублікування пов'язується з виготовленням примірників творів у матеріальній формі: якщо йде мова про літературні твори - паперовій; для картин - це полотно й масло, для скульптур - бронза, гіпс тощо. При цьому сам факт опублікування вважається таким, що відбувся після випуску в обіг примірників твору в такій кількості, яка здатна задовольнити, з урахуванням характеру твору, розумні потреби публіки. Радянська доктрина вважала основним змістом даного права - самостійне вирішення автором питання про випуск в обіг матеріальних носіїв твору. Включення чинним законодавством до права на опублікування дій щодо надання доступу до примірника твору в електронній мережі, на нашу думку, є не виправданим і суперечить природі даного права, - особистого немайнового права автора, яке стає неможливо розмежувати від права на відтворення (запис твору для

зберігання у цифровій формі) і права на розповсюдження (надання доступу до об'єктів авторського права з будь-якого місця у будь-який час за вибором представників публіки).

Критично аналізуючи визначений Цивільним кодексом України підхід до поняття опублікування, слід також відмітити проблеми, які виникають при сприйнятті підходу, вказаного Законом. Адже для опублікування, згідно вимог Закону, необхідна наявність примірників твору у кількості, здатній задовольнити розумні потреби публіки. Таке розуміння опублікування існувало ще за радянських часів та залишилося в чинному законодавстві як одне з фундаментальних прав автора, закріплене у Бернській конвенції. Оскільки збереження твору в цифровому вигляді є нематеріальним, говорити про примірники твору досить проблематично. Аналізуючи зміст визначення опублікування у ст. 1 Закону, можна зробити висновок, що опублікуванням є випуск в обіг виготовлених поліграфічним, електронними чи іншими способами примірників твору шляхом надання доступу до них через електронні системи інформації зазначеним чином. Однак вираз «випуск в обіг примірників шляхом надання доступу до них» є не зовсім коректним, адже випуск або введення в обіг, як впливає зі змісту ст. 15 Закону, передбачає передачу права власності на примірники твору або надання примірників у користування (здавання у майновий найм чи прокат).

За такого формулювання практично прийнятним тлумаченням опублікування може бути тільки відхід від обов'язкового виготовлення примірників твору в певній кількості та розуміння надання доступу до творів через електронні системи інформації як окремого, специфічного способу опублікування. При цьому необхідно презюмувати належне задоволення потреб публіки при наданні доступу до твору в електронному вигляді у розумінні Закону. Проте такий підхід має ряд серйозних недоліків.

По-перше, він не відповідає змісту визначення, в якому надання доступу до творів через електронні системи інформації подається як ординарний спосіб

опублікування, що, поряд з іншими способами, передбачає передачу права власності або володіння на примірники творів.

По-друге, охоплення надання доступу в електронному вигляді опублікуванням суперечить ст. 3 Бернської конвенції, що закріплює одне з фундаментальних прав автора - право на опублікування, нерозривно пов'язане з випуском в обіг екземплярів творів. Крім того, положення українського Закону прямо суперечать ст. 6 Договору ВОІВ про авторське право, де визначається зміст права на розповсюдження як виключного права дозволяти розповсюдження серед широкої публіки оригіналу і примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності, а також положенням ст. 8, яка визначає право на повідомлення до загального відома.

Останнє право визначається зазначеним міжнародним Договором як виключне право дозволяти будь-яке розповсюдження своїх творів серед широкої публіки через дротові або недротові засоби зв'язку, включаючи розповсюдження своїх творів серед широкої публіки у такий спосіб, що представники публіки можуть мати доступ до таких творів у будь-якому місці і в будь-який час за їх власним вибором. Як бачимо, йдеться про два різні самостійні виключні права, які є незалежними одне від одного та охоплюють різні способи використання творів.

По-третє, і це найголовніше, за такого тлумачення опублікування зникає різниця між опублікуванням твору та його розповсюдженням. Адже при розміщенні творів у цифрових мережах, на застосування у яких розраховане це право, різниці між поняттями «доведення до відома публіки» та «надання доступу» немає. Хоча опублікування і розповсюдження знаходяться у тісному взаємозв'язку, за своєю суттю це дві різні авторські правомочності: право на опублікування - є особистим немайновим правом, пов'язаним з невідчужуваною можливістю автора вирішувати питання щодо можливості ознайомлення, в тому числі й повторного, публіки з твором; право на розповсюдження - можливість автора пропонувати твір публіці з метою

подальшого відчуження його примірників або передачі права користування на них.

Чинним Законом розповсюдження визначається як будь-яка дія, за допомогою якої об'єкти авторського права безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, в тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором. У радянському авторському праві під розповсюдженням розуміли запуск у цивільний обіг тих матеріальних носіїв твору, які розмножені на основі наданого автору права на відтворення, а також самого оригіналу твору.[35] Подібно розуміють розповсюдження і в більшості зарубіжних законодавств, відзначаючи, що у цивільний обіг вводяться екземпляри (тобто матеріальні носії) твору[44].

Крім того, відповідно до ст.6 вже згадуваного Договору ВОІВ про авторське право автори літературних та художніх творів користуються виключним правом дозволяти розповсюдження серед широкої публіки оригіналу і примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності. Як зазначено в узгоджених сторонами Договору заявах щодо вказаної статті, використаний в її тексті вираз «оригінал та примірники» відноситься виключно до записаних екземплярів, які можуть бути випущені в обіг у вигляді матеріальних об'єктів.

На відміну від радянського законодавства, право на розповсюдження в українському Законі охоплює також можливість надання доступу до об'єктів авторського права у будь-який час з будь-якого місця за власним вибором особи, що бажає ознайомитися з таким об'єктом. Дане доповнення, на наш погляд, має на меті охопити випадки розміщення творів у мережі Інтернет та інших електронних мережах, де надається доступ до твору в цифровій чи іншій електронній формі. Аналогічну можливість доступу передбачає і опублікування.

Як відомо ще з часів аналогової фіксації творів, порушення права на відтворення не завжди супроводжується порушенням права на розповсюдження

та навпаки - у випадку порушення права на розповсюдження не завжди порушується право на відтворення.

Класичним є випадок, коли радянська перекладачка звернулася з позовом до «Союзкниги», в якому зазначала, що її виключне право на розповсюдження порушене. Задовольняючи позов, суд врахував, що перекладачка переклала російською мовою два твори югославського письменника, які були видані в Радянському Союзі, за що отримала винагороду. Пізніше на замовлення радянського об'єднання «Союзкнига» ці твори в тому ж перекладі були видані в Югославії, завезені в СРСР і реалізовані «Союзкнигою»¹⁵. За таких умов суд визнав порушення виключного права перекладачки на розповсюдження, хоча право на відтворення порушене не було.

При розміщенні твору в Інтернеті без дозволу автора порушується не тільки право на відтворення шляхом запису твору в цифровій формі, але й інше авторське право, оскільки при такому розміщенні надається доступ до об'єкта будь-якої особи в будь-який час за її власним вибором. За формального підходу до змісту авторських прав, визначених чинним законодавством, можна зробити висновок, що наданням доступу до твору в цифровій мережі порушуються також права автора на опублікування і на розповсюдження, а також право на подання творів до загального відома публіки, визначеного п. 9 ч. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Тобто двома діями порушуються чотири авторські правомочності. Ситуацію, коли декілька авторських прав є частково тотожними за змістом, важко назвати прийнятною.

Логічним виходом із такою ситуації, на нашу думку, було б розмежування трьох зазначених авторських прав - на опублікування, розповсюдження та на подання творів до загального відома публіки. Таке розмежування зробило б систему авторських прав більш чіткою та зрозумілою, а також цілком відповідало б міжнародним зобов'язанням України, в тому числі й щодо адаптації вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Як влучно зазначив американський суд в рішенні по справі *Twentieth Century Music Corp. v. Aiken*, коли технологічні зміни роблять буквальні положення закону двозначними, закон слід розуміти у світлі його основного завдання[40].

Виходячи з того, що створення та охорона балансу між інтересами авторів та інших суб'єктів авторського права і суспільними інтересами, пов'язаними з вільною передачею знань, є основним завданням чинного законодавства про авторське право, необхідно визнати цифрове повідомлення твору окремим способом його використання, яке суттєво розширяє аудиторію сприйняття твору, а тому повинно охоплюватися окремим виключним правом. Це право не може припинятися внаслідок відчуження матеріального носія твору, як це передбачає концепція вичерпання права на розповсюдження, через те, що даний факт є чужим суті права на цифрове повідомлення твору як права, не пов'язаного з матеріальними носіями. Крім того, сутність концепції вичерпання прав полягає у визнанні несправедливим того, що суб'єкт авторського права винагороджується двічі за розповсюдження предмета права на відповідній території¹⁷, тобто за використання твору одним і тим же самим способом використання. Виходячи з зазначеного, право на розповсюдження не може охоплювати надання доступу до твору в цифровій формі.

Через зазначені вище причини спірним видається також кваліфікувати дії з надання доступу до твору в цифрових мережах як опублікування, особливо за наявності різних підходів до опублікування в Цивільному кодексі України та Законі України «Про авторське право і суміжні права».

За таких обставин найбільш обґрунтованою вбачається позиція, висловлена в постанові Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав»¹⁸. Згідно з п. 31 зазначеної постанови «розміщення творів у мережі Інтернет у вигляді, доступному для публічного використання, є поданням творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-

який час за їх власним вибором відповідно до пункту 9 частини третьої статті 15 Закону № 3792-ХІІ, тобто таке розміщення є правомірним лише з дозволу автора чи іншої особи, яка має авторське право».

Така позиція цілком відповідає міжнародним договорам України у сфері авторського права. Так, відповідно до ст. 8 Договору ВОІВ про авторське право автори літературних і художніх творів користуються виключним правом дозволяти будь-яке розповсюдження своїх творів серед широкої публіки через дротові або недротові засоби зв'язку, включаючи розповсюдження своїх творів серед широкої публіки у такий спосіб, що представники публіки можуть мати доступ до таких творів у будь-якому місці і в будь-який час за їх власним вибором. Як бачимо, формулювання даного права, наведені в Законі та в Договорі ВОІВ є тотожними.

Позиція Верховного Суду України не суперечить також і авторському законодавству ЄС. Директива ЄС 2001/29/ЕС від 22.05.2001 р. про гармонізацію деяких аспектів авторських і суміжних прав у інформаційному суспільстві¹⁹ розмежує право на відтворення, право на розповсюдження та визначає окреме право на сповіщення творів публіці. Так, ст. 3 (1) Директиви встановлює обов'язок держав-членів ЄС надати авторам виключне право дозволяти або забороняти сповіщення публіці їхніх творів за допомогою дротових або недротових засобів зв'язку, включаючи надання доступу до їх творів таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором.

Нарешті, позиція Верховного Суду України з цього питання враховує досвід Російської Федерації, авторське законодавство якої вже тривалий час містить окреме виключне право, що стосується цифрового середовища. Ще Федеральним Законом РФ «Про внесення змін до Закону РФ «Про авторське право і суміжні права» від 20.07.2004 р.²⁰ визначено нове авторське право здійснювати або дозволяти повідомлення твору таким чином, за якого особа може мати доступ до нього в інтерактивному режимі з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором (право на доведення до загального відома).

Пізніше, у зв'язку з прийняттям частини четвертої Цивільного кодексу Російської Федерації [61] вказаний Закон РФ «Про авторське право і суміжні права» припинив чинність, а відповідне право зараз міститься у п. 11 ч. 2 ст. 1270 Цивільного кодексу РФ, який надає можливість автору чи іншому суб'єкту авторського права здійснювати самостійно, дозволяти або забороняти доведення твору до загального відома таким чином, що будь-яка особа може отримати доступ до твору з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором (доведення до загального відома). При неправомірному розміщенні твору в мережі Інтернет судова практика вважає порушенням саме право доведення до загального відома, про що зазначено в абз. 2 п. 34 спільної постанови Пленуму Верховного Суду РФ та Вищого Арбітражного Суду РФ № 5/29 від 26.03.2009 р. «Про деякі питання, що виникають у зв'язку з набранням чинності частини четвертої Цивільного кодексу Російської Федерації»[53].

Таким чином, враховуючи міжнародні договори України, положення чинного авторського законодавства, роз'яснення вищих судових інстанцій та досвід іноземних держав у сфері авторського права, дії з розміщення об'єкта авторського права в мережі Інтернет охоплюються, на наш погляд, виключними авторськими правами на відтворення та подання творів до загального відома публіки. Відповідно, неправомірне надання доступу до твору в цифрових мережах може кваліфікуватися як порушення одного або обох зазначених авторських прав у залежності від обсягу прав, належних особі, яка надає такий доступ.

Висновки до розділу 1

Отже, станом на сьогодні законодавство України щодо регулювання відносин у сфері захисту авторських прав в мережі інтернет містить досить велику кількість нормативних актів, які мають між собою деякі розбіжності, а також потребує вдосконалення відповідно до міжнародних стандартів.

Ефективне державне управління інтелектуальною власністю є неможливим без встановлення кваліфікованої правової бази у даній сфері, яка б узгоджувалася з міжнародними стандартами та не викликала правових колізій у системі національного законодавства.

Національне законодавство має оперативно реагувати на зміни, що відбуваються як в національній економіці, так і в міжнародно-правовому регулюванні сфери охорони інтелектуальної власності, аби не виступати гальмом для національного суспільного розвитку

З метою удосконалення системи виключних авторських прав необхідно розмежувати зміст авторських прав на опублікування, розповсюдження та подання творів до загального відома публіки шляхом усунення суперечностей між визначенням права на опублікування в Цивільному кодексі України та Законі України «Про авторське право і суміжні права», виключення із змісту права на опублікування можливості надавати доступ до творів через електронні системи інформації, а також обмеження змісту права на розповсюдження продажем та іншим відчуженням оригіналу та примірників (копій) твору.

РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ ПРИЧИН ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА СИСТЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В УКРАЇНІ

2.1 Проблеми забезпечення авторських прав у мережі Інтернет

Інформаційна мережа надає на наш запит надзвичайно широкий обсяг інформації від політичного до економічного типу. Велика частина якої знаходиться у вільному доступі, і може бути використана в найрізноманітніших цілях. У мережі Інтернет можна не тільки знаходити і використовувати інформацію, а й ділитися і поширювати її. Наприклад, висловлювати свої думки особистого, комерційного, економічного і політичного характеру. Розміщувати наукові дослідження, розробки, літературу, музику, картини та інші об'єкти інтелектуальної власності. Проте правовласнику варто заздалегідь сповіщати користувача про свої права, використовуючи знак копірайту. Адже, як правильно зазначає В.С. Дмитришин, дуже часто порушення прав на комп'ютерні програми пов'язані з недостатньою поінформованістю порушників про те, що їх дії є правопорушенням [4, С. 9].

Найпоширенішими порушеннями інтелектуальної власності є:

1. Розміщення чужих матеріалів в мережі з наданням до них відкритого доступу без згоди на те власника авторських прав.

Велика кількість людей думає, що розміщення матеріалів відбувається безкоштовно, отже, жодного порушення авторських прав немає. Але насправді автор не отримує той прибуток, на який він міг би розраховувати при продажі свого твору через торгову мережу або магазин, так як багато хто вже скачав його твір з мережі Інтернет без його відома. Як правило, більшість власників

авторських прав, не рідко зустрічаються з труднощами, пов'язаними з поясненням правової позиції в суді а також збором необхідних доказів.

У суді, відповідно до законодавства України, кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається в спорі, тому головне завдання автора твору полягає в зборі доказів факту порушення його прав в мережі.

Специфічність цього питання полягає в тому, що порушник натисканням декількох клавіш може видалити всі докази про те, що було несанкціоноване використання твору.

2. Плагіат. Люди привласнюють собі авторство на розміщені в Інтернеті твори. багато недобросовісних власників інтернет магазинів, сайтів і хостингів спокійно використовують фотографії, відео і різні матеріали інтелектуальної власності, «запозичені» у своїх конкурентів. У багатьох людей склалося помилкове думка, що ця інтелектуальна власність – «нічия». Але ж хтось все це написав чи сфотографував, тому автор існує в будь-якому випадку.

В Україні «піратство» вже набуло масового характеру. Електронні документи, книги, статті копіюються, часто змінюються без згоди автора, а іноді і видають їх за власну творчість. Враховуючи це, слід зазначити, що в разі відсутності на сайті інформації про автора твору особа не звільняється від відповідальності за несанкціоноване використання даних творів, в тому числі за плагіат.

Згідно даних асоціації виробників програмного забезпечення, навіть в США, де ступінь захисту авторських прав є найвищим у світі, до 35% використання ліцензійного програмного забезпечення відбувається з порушенням авторських прав.[87]

Невизнання, порушення, чи посягання на права інтелектуальної власності тягне за собою відповідальність, передбачену ЦКУ(ст. 431) [23], іншими законами або договором. Будь-яка особа має право на звернення до суду за захистом своїх прав інтелектуальної власності. При цьому, у випадках і в порядку, встановлених законом, суд може відповідно до ст. 432 ЦКУ прийняти рішення, зокрема:

1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів;

4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь;

5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

б) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення

Технічний прогрес, вдосконалив захист і охорону авторських й суміжних прав, проте одночасно приніс й глобальні проблеми нового характеру, які до цього часу ще є не вирішеними. Сьогодні головним питанням світової музичної індустрії являється проблема музичного піратства в Інтернеті. Це питання також є актуальним в і для українського музичного шоу-бізнесу. У зв'язку з вільним використанням в інтернет мережі звукозаписів значно зменшуються доходи компаній звукозапису, так як споживачі частіше віддають перевагу безкоштовному отриманню звукозапису з Інтернету перед його купівлею.

Відповідно до «Грін пейпер» («Зеленого документу») [11], що був прийнятий Комісією Європейського Співтовариства - «концепція відтворення повинна бути відповідним чином переглянута, щоб визначити, чи повинно право на відтворення застосовуватися до звичайного використання (цифрова

форма, перехідні копії, збереження в пам'яті комп'ютерів та іншого обладнання), характерного для інформаційного суспільства». На практиці, акти та норми міжнародного приватного авторського права, що були розроблені також і з урахуванням «Грін пейпер», пов'язали оцифрування швидше з відтворенням, ніж з переробкою. Саме із цих позицій і виходить вітчизняний Закон. На жаль, вичерпної відповіді щодо питання визначення авторської субправомочності щодо оцифрування не має до сьогодні, та як не виключається можливість віднесення процесу оцифрування одночасно і до відтворення, і до, власне, переробки.

Проте, для охорони прав авторів важливішим є процес надання твору цифрової форми. Згідно твердження А. Керевера[71], французького дослідника, оцифруванням є виражений електронними засобами переклад бінарною мовою, що використовує двійкові знаки «0» і «1», будь-якого сповіщення у формі текстів, слів, звуків, статичних або рухомих зображень. Ці оцифровані сповіщення зберігаються в пам'яті комп'ютерів, передають у будь-яке інше місце, а потім перетворюються у форми, доступні для сприйняття людини.

З огляду на вищевказане постає питання чи доцільно переведення твору або об'єкта суміжних прав в цифрову форму віднести до субправомочності переробки, так як одночасно змінюється і об'єктивна форма вираження твору (об'єкта суміжних прав). Стосовно цього питання розгорнулася чимала дискусія. Більшість сучасних дослідників переведення об'єкта авторського і суміжних прав у цифрову форму розглядають як відтворення (О.М. Пастухов [12], В.С. Дроб'язко і Р.В. Дроб'язко [26]). І.В.Римаренко визначає навіть окремий вид відтворення - «цифрове відтворення», який, на противагу «аналоговому відтворенню», «різко збільшує можливості відтворення твору». Тож «не випадково у багатьох публікаціях сьогодні переведення твору в цифрову форму розглядається як самостійна дія»[39].

На мою думку, віднесення оцифрування до відтворення має пояснюватись незмінністю змісту об'єкта при зміні його форми. Окрім цього, віднесення оцифрування до переробки неодмінно спричинило б потребу

вирішення питання щодо наявності або ж відсутності у переробці твору творчого характеру, так як творча переробка твору (з дотриманням прав його автора), створює, як новий об'єкт авторського права - похідний твір, так і призводить до виникнення нового суб'єкта авторського права, який отримує авторські права на створений ним похідний твір.

Беручи до уваги, що внаслідок оцифрування набуває змін об'єктивна форма твору, до того ж те, що така зміна форми веде до суттєвої зміни його властивостей (досить значно полегшується відтворення й розповсюдження, виникає можливість розміщення у інтернет мережах, імпорту творів суттєво спрощується, не потребуючи додаткових перевірок додержання авторського та суміжних прав на митниці), вважаю, що оцифрування твору (об'єкта суміжних прав) охоплюється як субправомочністю відтворення, так і субправомочністю переробки.

Отже, користувач не має жодного права переводити твір чи/та об'єкт суміжних прав в цифрову форму не отримуючи при цьому дозвіл (або відчуження права) як на відтворення, так само і на переробку даного об'єкта.

Не відіграє вагомій ролі для кваліфікації твору, незмінність його змісту під час оцифрування, тому що авторське право поширюється саме на форму вираження твору, а не на зміст цього твору. Процесуальні ускладнення, які можуть скластися за такого підходу потребують вирішення через узагальнення судової практики а також видання роз'яснень вищими судовими інстанціями.

В музичному шоу-бізнесу одна із найбільших загроз для суб'єктів прав інтелектуальної власності, зв'язана з оцифруванням твору (об'єкту суміжних прав), є в фактичній втраті жодного контролю над цим об'єктом і належної їм винагороди з причини розміщення оцифрованого твору в інтернет мережі. Компанії звукозапису, як показує досвід, практично завжди, при наданні ліцензії на відтворення музичних творів, докладають зусиль щодо запобігання розміщення даних об'єктів ліцензіатом в Інтернеті, шляхом внесення відповідного застереження в ліцензійні договори. Але багатозначність субправомочності відтворення, як наслідок веде до різного її тлумачення, що,

як наслідок, тягне виникнення неприємних конфліктів між суб'єктами музичного шоу-бізнесу. Насамперед, йдеться про авторську та правову кваліфікацію розміщення твору в Інтернет мережі й співвідношення субправомочностей відтворення і подання до загального відома публіки так, щоб її представники мали змогу здійснити доступ до даного об'єкта із будь-якого місця та в будь-який час («субправомочність доступу»).

В авторському праві України субправомочність з'явилась як наслідок імплементації норм міжнародних договорів WPPT. До того ж наведена субправомочність з часом пройшла модифікацію в Україні і почала формулюватись як «використання шляхом відображення у загальнодоступних електронних системах інформації» (ст. 442 ЦКУ [23]). Практично від моменту її введення з'явилась конкуренція субправомочностей. Зрозуміло, що закріплення субправомочності надання доступу здійснювалось передусім для регулювання відносин що стосуються використання об'єктів авторських та суміжних прав в Інтернеті. Але вітчизняне судочинство достатньо інерційно ставиться до новоз'явленої субправомочності. До прикладу, Президія Вищого господарського суду України в своїх рекомендаціях «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» зауважує, що «розміщення творів у мережі Інтернет є їх відтворенням в розумінні ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»[14] та ніяким чином не згадує про відображення в Інтернеті. Так як дана субправомочність введена до українського авторського законодавства, логічним є використання її для захисту прав та інтересів відповідних суб'єктів права. І, саме, в такому контексті знаходять прояв всі недоліки в її формулюванні: «... Як поширювальне, так і обмежувальне тлумачення актів цивільного законодавства в національній правовій системі є неприпустимим, оскільки воно не передбачене Конституцією і законами України. Суд має тлумачити і застосовувати акти цивільного законодавства буквально» [19]. Тому й усі правові норми, у тому ж числі дефінітивні, які надають визначення

авторським субправомочностям, повинні застосовуватись лише в межах, які чітко визначені Законом.

Отож, задля вірного застосування вищевказаної субправомочності варто проаналізувати її зміст, а так як нині в актах цивільного законодавства, таких як: Закон України «Про авторське право і суміжні права» та Цивільний кодекс України (ЦКУ) дану субправомочність виражено у різних редакціях, потрібно проаналізувати одночасно обидва формулювання.

Вказану субправомочність у Законі України «Про авторське право і суміжні права» викладено в редакції, що є дуже схожою до формулювання договорів Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право та про виконання і фонограми. Вказану субправомочність у Законі сформульовано як подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і в будь-який час.

ЦКУ не кваліфікував дане розповсюдження як окрему авторську субправомочність використання твору, але визначив його одним з видів опублікування (ч. 1 ст. 442 ЦКУ), а саме: як повідомлення невизначеному колу осіб шляхом відображення у загальнодоступних електронних системах інформації. Щодо об'єктів суміжних прав, то ЦКУ визначає дану субправомочність, як забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь якої особи до записаного виконання (фонограми, відеограми) з місця та в час, обраних нею.

Проте, вищевказані визначення даної субправомочності дозволяють недобросовісним користувачам легко її обходити. Як приклад, загальнодоступність (доступність для невизначеного кола осіб) досить легко обходиться шляхом введення на веб-сайті обов'язкової реєстрацію відвідувачів з заповненням анкети що повинна містити особисті дані та унікальні паролі для їх входу на веб-сайт. В результаті запровадження даної системи відвідувачі веб-сайту вже не є невизначеними, так само як і веб-сайт, на якому розміщуються твори, - загальнодоступним.

Не став, на жаль, винятком і доступ у будь-який час, який обходиться за допомогою серверного програмування (сайт із творами може бути не цілодобово доступним користувачам, а, наприклад, шістнадцять годин на день). В свою чергу, доступність для публіки твору з будь-якого місця досить просто нівелюється допуском до веб-сайту лише тих відвідувачів, що мають ІР-адреса певної країни чи взагалі окремого регіону. Відтак, «субправомочність доступу» нині не може забезпечити охорону прав на авторські твори, що розміщені в Інтернеті, так як її зміст є обмеженим умовами, що обходяться користувачами фактично без зусиль.

Питання визначення суб'єкта юридичної відповідальності за порушення авторських прав (суміжних прав) в Інтернеті й місця витребування правової охорони при порушенні авторського та/чи суміжних прав в Мережі є дуже відомими проблемами правової охорони творів в Інтернеті, що стосуються насамперед охорони прав на музичні твори.

Відповідно до ст. 5 Бернської конвенції [2] обсяг охорони, як і засоби захисту, що забезпечуються автору для охорони його прав, регулюються виключно законодавством країни, де витребується охорона. Сучасні дослідники інтерпретують це право, як можливість суб'єкта права захищати своє право в будь-якій державі, де здійснюється протиправне використання твору (об'єкта суміжних прав). Ю.Є. Якубівська зазначає, що Бернська конвенція пріоритетом ставить права автора перед правами держави. Саме з цієї причини ряд країн досить довгий період часу не приєднувалися до неї (США та країни СРСР). Україна стала учасником Бернської конвенції у 1995 році [24].

Відповідно до ст. 37 Закону України «Про міжнародне приватне право» до правовідносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовується право держави, в якій є вимога щодо захисту цих прав.

Кваліфікування розміщення твору й/чи об'єкта суміжних прав в мережі Інтернет як відтворення створює проблему з визначенням суб'єкта відповідальності, так як відтворення фактично здійснює пересічний користувач інтернет мережі, а не особа, що розмістила об'єкт в Інтернеті. До того ж, дуже

часто відтворення може здійснюватись й без його відома (як приклад, відтворення у модемах чи маршрутизаторах). Тому притягнення до відповідальності такого користувача не є необхідним, так як суперечить принципам справедливості, доцільності і невідворотності юридичної відповідальності. Думаю що саме це зазначав Вищий господарський суд України коли стверджував, що «за авторсько-правовою системою охорони об'єктів цих прав захист авторам та іншим суб'єктам авторського права надається лише проти будь-якого свідомого несанкціонованого використання іншою особою охоронюваного об'єкту»[18].

Захист авторських і суміжних прав в Інтернеті є проблемним також у зв'язку з міжнародним характером порушень у Мережі. Українське законодавство не дає однозначної відповіді щодо можливості розгляду судами України спорів що стосуються захисту прав українських суб'єктів авторських й/чи суміжних прав, внаслідок їх порушення іноземними громадянами чи/та юридичними особами шляхом протиправного розміщення в Інтернеті творів чи об'єктів суміжних прав. Як правильно зазначає Ю.Є. Якубівська, Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» виконаний не повністю щодо питання приведення законодавства України у галузі інтелектуальної власності до стандартів ЄС; відсутня імплементація норм Угоди ТРІПС щодо відповідного рівня захисту об'єктів інтелектуальної власності в законодавстві, що є вимогою СОТ [25, С. 39].

Очевидно, що відкриття провадження в даних справах можливе. Втім, подальший розгляд таких справ, є достатньо сумнівним, так як процесуальні норми вимагають наявності доказів повідомлення відповідача про відкриття провадження у справі та про час і місце судових засідань. Подати ж такі докази на практиці є дуже непростим завданням, враховуючи те, що для суда потрібні чіткі докази місцезнаходження відповідача, реєстрації в торговельних реєстрах тощо. Суперечливим також є визначення суб'єкта юридичної відповідальності за контрафакцію у Мережі. Окрім особи, що розміщує твір або об'єкт суміжних

прав в мережі Інтернет, розглядалась також можливість притягнення до юридичної відповідальності тих осіб, що надають хостинг правопорушнику, і в тому числі провайдерів, які забезпечують технічний доступ до Інтернет мережі через складність з ідентифікацією порушника, що неправомірно завантажив твори чи/та об'єкти суміжних прав у Мережу.

На мій погляд, дане розширення суб'єктів відповідальності протирічить принципу справедливості відповідальності, оскільки зрозуміло, що ні хостер, ні провайдер контролювати повністю весь масив тієї інформації, яка розміщується з їх допомогою на предмет додержання прав інтелектуальної власності не в змозі. Вони здійснюють порушення авторських чи/та суміжних прав за відсутності вини. «Чужу» відповідальність на них покладати, створюючи цим ґрунт для численних зловживань немає жодного сенсу. Проте, на мою думку, в великій кількості справ щодо контрафакції в Інтернеті для встановлення обставин справи, судом варто залучати хостера й/чи провайдера в статусі третьої особи.

Як вказує П.С. Ріппа, через анонімність користувачів, екстериторіальний характер, свободу та швидкість поширення інформації – порушення авторських прав стало настільки буденним і поширеним явищем, що особа, вчиняючи протиправні дії, просто не усвідомлює їх сутності, а навпаки гадає, що діє в рамках закону [46].

Отже, найбільш поширеними видами порушень авторського права в Інтернет мережі є: незаконне відтворення й копіювання музичних, художніх, літературних творів або комп'ютерних програм без надання на це попередньої згоди автором чи правовласником. Це є вираженням порушення матеріальних прав авторів. Окрім цього, все популярнішим стає такий вид порушень який іменується плагіатом. Дані порушення в мережі Інтернет порушують матеріальні і нематеріальні права авторів.

2.2 Аналіз причин правопорушень та способів захисту авторських прав в мережі Інтернет

Правова основа захисту прав інтелектуальної власності в Україні складається з десяти законів (Конституція України, Цивільний Кодекс, Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», Закон України «Про інформацію», Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про телекомунікації», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг» та інших) й більше двадцяти багатосторонніх міжнародних договорів. Але до сьогодні не розроблено жодного нормативно-правового акта, яким би були передбачені способи й методи захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті. І це невраховуючи на те, що українська держава є на шляху євроінтеграції. Постає питання, - Коли ж як не сьогодні займатися розбудовою нашого правового поля.

Досить умовно можна виділити об'єкти інтелектуальної власності, які містять веб-сайт, - унікальна адреса, доменне ім'я та певний масив інформації, який міститься за даною адресою (наповнення сайту чи контент), програмне забезпечення Інтернет-магазину, дизайн й інші. В законодавстві про інтелектуальну власність не має ні визначення веб-сайту, ні власне веб-сайту як об'єкта. Дане визначення є у Наказі Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25.11.2002 N 327/225 «Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб - порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб - сайтів органів виконавчої влади» [9], що визначає «веб-сайт», як сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет. Згідно з цим же ж Наказом [9] веб-портал, це багаторівневе об'єднання різних

ресурсів та сервісів для забезпечення максимальної можливості доступу до інформації та послуг.

Для того що скопіювати інформацію з веб - сайту, перш за все потрібно звернути увагу на повідомлення про авторське право, що є розміщеним на сторінці. В даному повідомленні має бути сказано, чи можна копіювати з сторінки матеріали й вставляти їх у інші документи, дозволяється чи ні, завантажувати дані матеріали з мережі, роздруковувати їх і як широко можна це робити. У випадку, якщо такого повідомлення про авторське право немає, або, якщо операція копіювання, яку хочете здійснити, не є передбаченою повідомленням про авторське право, необхідно отримати спеціальний дозвіл. Задля цього потрібно скористатися електронною поштою і надіслати запит на адресу розробника (веб-майстра) Інтернет-сторінки, що вас цікавить. Такий дозвіл часто одержати достатньо просто. Особливо це відноситься до тих випадків, коли матеріали є частинкою рекламної сторінки.

Проте існують випадки і відмов в дозволі. Це відбувається в тих випадках, коли йде мова про інформацію, яка стосується власності. Веб – сторінки, точно так само як і літературні твори, захищаються авторським правом. На сторінках в Інтернет мережі розміщені тексти, що вважаються, власне, літературними творами. Фотографії й графічні зображення є художніми творами, будь-які ж відео- та звукові файли - аудіовізуальними. Комп'ютерні програми також можуть одержати охорону як твори літературні. Виникає ситуація, при якій на одній сторінці може співіснувати одночасно десятки, а то й більше, об'єктів права. В цьому випадку для кожного копіювання потрібна згода власника авторського права.

Копіювання розпочинається з моменту перегляду сторінки, здійснюючись, до оперативної пам'яті комп'ютера, тимчасових файлів браузера та тимчасових файлів мережі. У випадку, якщо дозвіл ввійти до визначеної та захищеної (наприклад, паролем) сторінки вже є, тоді з впевненістю можна запевнити, що копії дозволені. В цей же час відсутні підстави вважати, що на сьогоднішні в цій проблемі визначені чіткі правила.

Для роздрукування сторінки також необхідний попередній дозвіл зі сторони власника авторських прав. Разом з тим, такий вид копіювання вже й може бути дозволеним - достатньо звернутися до позначки про авторське право, яке розміщено на веб-сторінці. Сьогодні, на деяких веб-сайтах використовуються технології для контролю над тими операціями, що здійснюються користувачами.

Багато сайтів надають змогу роздруковувати сторінки, проте деактивують команди «paste», «copy» і «save as». Крім цього, також використовуються такі технічні засоби захисту інформації які унеможлиблюють роздрукування сторінки, не звертаючись при цьому до обхідних шляхів (як приклад, копіювання з допомогою клавіші «print screen»). Нині набуває поширення спосіб написання прихованих знаків на веб-сторінках, що зберігаються при копіюванні й повторному розміщенню інформації. Дані знаки часто містять знак копірайту (©) й інформацію про автора географічного зображення чи тексту. Однак даний спосіб поки що більше використовується за кордоном, в той час як в Україні більшість власників веб-сайтів навіть не знають про його існування, крім того це досить непроста технічна процедура, для здійснення якої потрібно звертатися до спеціалістів і, зрозуміло, нести додаткові витрати.

Для того щоб зафіксувати власне авторство можна звернутись до Державної служби інтелектуальної власності, при цьому подавши на реєстрацію сторінки свого веб-сайту в роздрукованому вигляді. Авторство можна посвідчити також і у нотаріуса. Авторське право захищає в Інтернет мережі дизайн веб-сторінки і її зміст, в тому числі: посилання; графіку; оригінальний текст; відеофайли; аудіофайли; списки веб-сайтів, складені будь-якою особою; html, vrm1 й інші мовні ряди; всі інші елементи, що складають оригінальність матеріалу.

Створюючи сторінку в мережі Інтернеті, користувач володіє наступними можливостями: розміщувати гіпертекстові посилання на інші сайти; використовувати безкоштовну графіку. Якщо ж графіка не помічається як «безкоштовна», тоді для її копіювання потрібен спеціальний дозвіл;

розміщувати на ній зміст чужих сайтів; без будь-якого дозволу вміщувати чужі електронні матеріали у власний документ, на кшталт електронної пошти; без жодного дозволу перенаправляти електронну пошту; копіювати інформацію і поєднувати її з різних Інтернет-ресурсів задля створення особистого документа; копіювати й вставляти іконки, логотипи і іншу графіку (окрім того, що зазначено як «freeware») на власну сторінку із інших сайтів без дозволу на те; змінювати контекст й редагувати чужу цифрову кореспонденцію, як наслідок змінивши її зміст; копіювати й вставляти чужі списки ресурсів на власній сторінці.

Отже, хоча Інтернет і надав можливість в рази швидше і простіше розміщувати й користуватись інформацією порівняно із засобами, які використовувалися раніше (наприклад, на дисках, в друкованому вигляді тощо), користувач цілком може зіткнутися із певними проблемами, що виникають як наслідок того, що практично вся інформація Інтернет мережі є захищеною авторським правом. Зокрема, до такої інформації належать новини, оповідання, програмне забезпечення, сценарії, картини, графіка.

Доменне ім'я це адреса мережевого з'єднання, за допомогою якої комп'ютер підключається до Інтернет мережі. Доменне ім'я фігурує в законодавстві України про інтелектуальну власність лишень опосередковано. Так, відповідно до п. 4. ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» доменне ім'я - це ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті. Для початку зазначу наступне, - доменне ім'я аж ніяк не є об'єктом права власності у її юридичному традиційному розумінні, так як воно не може перебувати у власності жодної особи, а «закріплюється» (делегується) зацікавленому учаснику інформаційного обміну і має позначати, власне відповідні сайти задля ідентифікації їх в Інтернет мережі. Власник доменного ім'я не отримує жодного документа державного зразка, що підтверджував би його право власності.

Отже задля реєстрації домену у зоні «.UA» необхідна обов'язкова наявність певних документів, а саме:

1. Свідоцтва України на знак для товарів і послуг, виданого повноважним державним органом («Держпатентом»).

2. В разі відсутності Свідоцтва – договір про передачу права власності на знак або ліцензійну угоду.

Нині реєстрація доменного імені як товарного знака, що здійснює патентний повірений України є найкращим варіантом захисту прав власника сайту, і по суті єдиним можливим.

Реєстрація домена полягає у фіксуванні унікальної інформації про сам домен та про його адміністратора в центральній базі усіх доменних імен. Це робиться, щоб уникнути помилок у назвах, повторів та виникнення різноманітних конфліктних ситуацій. Згідно загальної домовленості домен починає вважатися зареєстрованим, як тільки інформація щодо нього потрапляє у центральну базу.

Отож, захист прав на доменне ім'я з допомогою реєстрації торгової марки нині найбільш ефективний. Окрім цього, з практики прослідковується тенденція щодо розуміння власниками доменних імен всіх можливостей, що надає зареєстрована торгова марка, і використання ними торгових марок значно ширше, аніж тільки задля реєстрації власних доменних імен.

Ведучи мову про захист прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет, хотів би розглянути перш за все практичні проблеми, що виникають і шляхи їх вирішення взявши для прикладу доменні спори, що займають досить значну долю судової практики. В справах за позовом власника знаку для товарів й послуг до власників інтернет - платформ, де незаконно розміщуються доменні імена з використанням торгівельних марок суди відмовляють у задоволенні вимог, аргументуючи тим, що у таких випадках слід звертатися саме до осіб, які реєструють у мережі інтернет доменні імена з використанням знаків для товарів і послуг, з порушенням прав їхніх власників [68].

На Практиці, з визначенням компанії, що займалася, власне, реєстрацією доменного імені в Мережі проблем не буде. З допомогою ресурсу <http://hostmaster.ua> кожен має можливість одержати інформацію про

реєстратора. Проте, ідентифікація особи, що реєструє доменне ім'я в Інтернеті належним рівнем не проводиться. Саме тому є висока ймовірність того, що реєстратор й особа, що фактично здійснила реєстрацію, насправді можуть виявитись двома зовсім різними особами.

Ще однією проблемою, що постає в процесі судового захисту порушених прав інтелектуальної власності в Інтернет мережі – є формування доказової бази. Будь-який юрист, що здійснює представництво інтересів інших осіб в суді знає те, що запорука успіху є не тільки у вмінні вдало процитувати закон, а задля обґрунтування своєї позиції надати суду належні та допустимі докази.

Законодавство України у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті сьогодні на етапі зародження. Останніми роками робилися спроби стосовно розроблення правової бази. До них належать і проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет», й проект Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні у період до 2020 р., проект стратегії інноваційного розвитку України у 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів. Але, на жаль, всі вищевказані законодавчі спроби були більше схожими на популістські проекти із відсутністю реальної перспективи їх прийняття. Тому, враховуючи ситуацію сьогодні, юристам із цих питань нічого не залишається як тільки вивчати дуже малочисельну судову практику, займатись застосуванням аналогії права й керуватися загальними засадами у сфері інтелектуальної власності, що не здатні в повній мірі захистити права власника об'єкта інтелектуальної власності у мережі Інтернет.

Сьогодні Україна є одним з лідерів в рейтингу країн-порушників права інтелектуальної власності. Саме такі дані містяться в опублікованому на початку лютого Спеціальному щорічному звіті Міжнародного альянсу інтелектуальної власності щодо захисту прав власності, також відомий як «список 301». Хочу зауважити, що в «списку 301» за 2014 р. Україна не знаходилась в рейтингу країн з першочерговим наглядом, але це було лише

тому, що в цьому році вона була відокремленою щодо інших країн в даному списку, як лідер з порушення прав авторських прав (див. ДОДАТОК Б)

Захистити авторські права в Інтернет мережі є дедалі важчим, так як наявні нині правові інструменти зовсім не відповідають теперішнім реаліям, а єдиним механізмом захисту залишається ініціювання судового розгляду, що не завжди ефективним.

Потрібно визнати, що в Україні зовсім не звикли платити за ліцензійне програмне забезпечення і за легальну аудіо- та відеопродукцію, що розміщена в інтернеті. За даними корпорації «Microsoft» за 2015 рік, майже 85% її продукції, яку використовують в українських державних установах, – неліцензійна.

Мабуть, найбільшою проблемою в питанні захисту прав в інтернет мережі – є визначити порушника права інтелектуальної власності, найчастіше яким є фізична особа. Якщо до набрання чинності закону України «Про захист персональних даних» фізичну особу, на яку був зареєстрованим домен, можливо було ідентифікувати з допомогою «WHOIS» (хоча, дані досить часто і були недостовірними), то з 2011 року вся інформація щодо власника домену (фізичну особу) закрита. Всі звернення до провайдера з проханням надання будь-яких відомостей про особу реєстранта безрезультатні і будь-які дії що стосуються домену провайдер погоджується здійснити лише на запит суду або правоохоронних органів.

Отож, у власників виняткових прав, інтереси та права яких порушуються в Інтернет мережі, мають можливість звертатися до суду з позовом до Реєстратора й в процесі судового розгляду просити суд витребувати у відповідача інформацію щодо реєстранта, або ж можна звернутися до правоохоронних органів з відповідною заявою. Даний механізм захисту прав є незмінним, незважаючи на велику кількість порушень та необхідність законодавчого закріплення швидшого і простішого способу захисту своїх порушених прав. Слід зауважити, що в січні 2016 року корпорація «ICANN», що адмініструє доменні зони верхнього рівня, ухвалила документ «Illustrative Disclosure Framework», яким було затверджено рекомендації, відповідно до

яких власники виняткових прав можуть отримати у провайдерів персональні дані реєстрантів. Але дістати доступ «WHOIS» до особистої інформації реєстрантів можуть тільки власники (або їхні уповноважені представники) виняткових прав й тільки щодо тих реєстрантів, що звинувачуються в порушенні прав інтелектуальної власності, а саме: коли доменним ім'ям порушуються права власника товарного знака; коли доменне ім'я відсилає до веб-сайту, на якому порушуються авторські права; коли доменне ім'я відсилає до веб-сайту, де порушуються права власника товарного знака.

Для того щоб отримати дані реєстранта не є потрібними ані рішення суду, ані судової повістки, ані наявності цивільного позову, що має бути поданим власником виняткових прав щодо реєстранта.

В сьогodнішній редакції ЗУ «Про захист авторського права і суміжних прав» у мережі інтернет передбачається право суб'єкта авторського і (або) суміжних прав звернутися до власника веб-сайту чи постачальника послуг хостингу зі скаргою, яка містить вимогу видалення або позбавлення можливості доступу до інформації, що порушує його авторські та/або суміжні права. При подачі запиту провайдеру, власник виняткових прав має подати таку інформацію: іменний номер реєстрації товарного знака; інформацію, достатню для ідентифікації авторського права; заяву про те, що заявник діє сумлінно; докладні дані про власника (ім'я, контактна інформація).

Після отримання такого запиту від власника виняткових прав провайдер зобов'язаний проінформувати реєстранта про нього і, залежно від ситуації, або розкрити особисті дані реєстранта, або надати мотивовану відмову.

Отже, «ICANN» відходить від практики абсолютної охорони особистих даних у разі реального порушення реєстрантом чийось виняткових прав. Маю сподівання, що урядовий законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі інтернет», що перебуває на розгляді в парламенті, відповідатиме позиції «ICANN» у цьому питанні. В редакції, чинній на сьогодні документа є передбаченим право суб'єкта авторських і суміжних прав звернутися до

власника веб-сайту або постачальника послуг хостингу з скаргою, що містить вимогу видалення чи позбавлення можливості доступу до інформації, що порушує його авторські або суміжні права. Поряд із поданням такої скарги передбачена і можливість направляти власникові веб-сайту запити щодо надання даних про користувачів, що розмістили на веб-сайті інформацію, що порушує авторські та (або) суміжні права, а постачальникові послуг хостингу – про власника веб-сайту.

При ініціюванні судового процесу суттєвою проблемою в сфері захисту інтелектуальної власності в Інтернет мережі є факт доведення порушення прав. Звісно, якби ж можна було роздрукувати сторінку із мережі Інтернет й, після засвідчення її нотаріально, подати як протокол огляду доказів, ця проблема елементарно розв'язувалася б. Проте в Україні не діє такий механізм і доводиться вдаватись до послуг нотаріусів, що діють закордоном. Що ж до сайтів з піратським відео- та аудіоо контентом, тут є серйозною проблемою те, що більшість даних ресурсів зареєстровані закордоном. І хоча чимала кількість «піратів» вже навіть перенесли власні сервери в Україну, величезна кількість сайтів і доменів є зареєстрованими за її межами.

Контроль власників авторського права і суміжних прав за використанням об'єктів в мережі Інтернет полягає в наступному:

- Обмежена функціональність. За такого підходу, власник авторського права надає користувачеві примірник твору, який має функціональні обмеження. Такий підхід є одним із шляхів впровадження в життя таких бізнес-моделей як "спробуй, перед тим, як купити" та "продавай поліпшені версії".

- "Годинникова бомба". Аналогічно до прийому з функціональними обмеженнями, за цього підходу власник авторських прав розповсюджує функціонально повноцінний об'єкт інтелектуальної власності, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим. Один з варіантів такого підходу передбачає закриття продавцем доступу до твору після певної кількості користувань (наприклад, після перегляду комп'ютерного файлу 10 разів його буде неможливо більше продивитися).

- Захист від копіювання. За цього підходу продавець обмежує кількість разів, коли комп'ютерний файл може бути скопійований. Захист від копіювання був нормою в 1980-х роках, але пізніше вийшов з ужитку значною мірою тому, що користувачі скаржились на незручність, а також тому, що захист копії можна було досить легко "зламати".

- Криптографічні конверти. Криптографічні конверти — це програмне забезпечення, яке зашифровує твори так, що доступ до них може бути отриманий лише із застосуванням належного ключа до шифру. Програми, що здійснюють таку операцію, часто називають торговою маркою фірми ІВМ "cryptolopes". Власники прав можуть захищати свої права на твори, розповсюджуючи їх у криптографічних конвертах і вимагаючи від користувачів плати за ключі, за допомогою яких твір можна "вийняти" з "конверта".

- Контракти. Одним із найефективніших та, на жаль, недооцінених правовласниками засобів запобігання порушенню їхніх прав є контракти. За правильного оформлення контракти можуть надати власникам авторського права і суміжних прав ширше повноваження щодо контролю за використанням їхніх творів ніж ті, що надаються їм відповідно до законодавства.

- Запобіжні заходи. Законодавством держав-членів Світової організації торгівлі (СОТ) мають бути передбачені процедури, які передбачають ефективні дії проти будь-якого порушення прав інтелектуальної власності, в тому числі термінові заходи, та способи захисту прав, які стримують від подальших порушень. Такі процедури держави-члени СОТ зобов'язує встановити стаття 41(1) Угоди TRIPS, яка є обов'язковою для підписання всіма членами організації.

Методи для перевірки кількості випадків використання творів, розміщених в Інтернеті, та стягнення платні за таке використання:

- Коди доступу. Багато із засобів запобігання порушенням авторського права і суміжних прав на розміщені в Інтернеті твори, доступних їхнім власникам, можуть застосовуватися у поєднанні з кодами доступу. Такі коди

дозволяють користувачам "вимикати" такі захисні механізми, як "годинникові бомби" та функціональні обмеження, "вбудовані" в твори.

- Конверти управління правами. Як і у випадку криптографічних конвертів, власник авторського права і суміжних прав розміщує твір у спеціальний програмний "конверт". Однак, за даного підходу "конверт" періодично зв'язується із сервером продавця для перевірки дотримання заданих ним параметрів використання твору.

- Апаратні засоби. Методи захисту від копіювання, засновані на апаратних засобах, вимагають від користувача придбання і встановлення певного пристрою. Наприклад, при застосуванні підходу на основі дебетової картки користувач купує картку, на яку записується інформація про сплату ним певної суми та після інсталяції якої вона автоматично дебетується під час використання творів її власником.

За підходу на основі "супер-розподілу" апаратний засіб рахує епізоди використання творів і автоматично дебетує рахунок, який підтримується на центральній базі. Таким чином, навіть коли користувач отримав копію твору від третьої особи, апаратний засіб може забезпечити платежі власнику авторського права і суміжних прав.

- Виконувані програми. Виконувані програми, що завантажуються з Інтернету, такі, як Java applets та ActiveX scripts, є частками інформації, яка передається із серверу продавця на комп'ютер користувача за принципом "використай та викинь". Інакше кажучи, виконувана програма працює під час конкретного сеансу зв'язку та стирається з оперативної пам'яті комп'ютера по його закінченні. Випадки використання виконуваних програм, а значить, і інформації із серверу продавця, легко піддаються обчисленню, оскільки ці програми мають завантажуватися у комп'ютер користувача під час кожного сеансу зв'язку.

- Централізоване обчислення. За такого підходу всі виконувані програми, що не є частиною інтерфейсу комп'ютера користувача, залишаються на сервері продавця. Через це комп'ютер користувача повинен встановлювати контакт з

сервером щоразу, як використовується програма, що дозволяє центральному комп'ютеру обчислювати кількість сеансів доступу. Централізоване обчислення фактично є спадщиною ранньої доби комп'ютерної техніки, коли обчислювальна потужність персональних комп'ютерів клієнтів була такою малою, що вони змушені були використовувати потужності центрального комп'ютера.

- Цифрові сертифікати. При застосуванні технології цифрового підпису сертифікаційний орган видає користувачеві електронний файл — цифровий сертифікат, яким користувач посвідчується як власник публічного ключа. Проте, цифрові сертифікати можуть використовуватися для посвідчення більшої інформації, ніж просто особи тих, кому їх було видано. Наприклад, вони можуть посвідчувати права, що належать певній особі. Таким чином, продавці можуть користуватися цифровими сертифікатами для контролю доступу до системних ресурсів, у тому числі файлів, що містять твори, надаючи доступ до файлів користувачам, які можуть пред'явити цифровий сертифікат з зазначеними в ньому правами (наприклад, право на доступ, завантаження, перегляд тощо) та термінами їх дії. Отримати цифровий сертифікат користувач може як від продавця, так і від третьої особи.

- Клірингові центри. За такого підходу власники авторського права і суміжних прав на розміщені в Інтернеті твори надають кліринговим центрам повноваження з ліцензування своїх прав на твори. Користувач сплачує збір за видачу ліцензії такому кліринговому центру, а той в свою чергу розподіляє отримані кошти серед власників прав.

- Продаж фізичних копій. Продаж фізичних, чи "жорстких", копій лишається високоефективним способом обчислення кількості випадків використання творів, навіть тих, що є доступними через Інтернет. У той час, як електронне розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності має багато переваг, досі лишаються численні переваги придбання фізичних копій творів, наявних в Інтернеті.

Окрім порушень авторських прав, актуальним для Інтернет мережі є питання порушення інтелектуальних прав на товарні знаки (торговельні марки) для товарів і послуг. Переважна частина таких правопорушень полягає у використанні чужих товарних знаків у доменах. В подібних ситуаціях потрібно звертатись в суди тієї країни, в якій зареєстровано відповідача, тобто реєстранта.

Так як при реєстрації доменів (окрім доменів «.ua») в нашій державі не потрібно наявності у реєстранта виняткових прав інтелектуальної власності, відповідно, зареєструвати домен із використанням чужого товарного знака чи схожого з ним не складає труднощів. І цим дуже активно користується значна кількість реєстрантів фізичних осіб. В цьому випадку ні реєстратор доменних імен, ні адміністратор жодної відповідальності не несуть, при цьому посилаючись на те, що вони насправді не мають ані можливостей, ані повноважень для проведення експертиз щодо порушення прав третіх осіб.

В такій ситуації є очевидним, що потрібно як можна оперативніше розпочати внесення змін до чинного законодавства України задля захисту прав авторів.

2.3 Дослідження системи правозастосування у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет на національному та міжнародному рівнях

Українським законодавством передбачено такі основні види позовів у випадку порушення авторських прав як:

- про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право особи чи створюють загрозу такого порушення;
- про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права, або виплату даним порушником компенсацій;

- про відшкодування моральної (немайнової) шкоди [1].

На нашу думку, найбільш цікавим в плані дослідження є позов про виплату компенсацій. У випадку подання уповноваженою особою позову про виплату компенсації суд має право постановити рішення про виплату компенсації у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, замість відшкодування збитків або стягнення доходу.

Як впливає зі змісту даної норми та підтверджується судовою практикою, при вирішенні таких справ компенсація підлягає виплаті у разі доведення факту порушення майнових прав суб'єкта авторського права, а не розміру заподіяних збитків.

Вимога про стягнення компенсації – найпоширеніший спосіб захисту майнових авторських прав. Ми звертаємо увагу на важливий нюанс застосування норм про компенсацію, який полягає в суперечливому підході судової практики до питання про доведення вини порушника.

Верховний суд України (абзац четвертий п. 12 Постанови Пленуму ВСУ від 04.06.2010 р. № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав») вказує, що відповідач, який заперечує проти позову, зобов'язаний, зокрема, спростувати передбачену цивільним законодавством презумпцію винного завдання шкоди (статті 614 та 1166 Цивільного кодексу України).

Обов'язок доведення відсутності вини законом покладено на відповідача – потенційного порушника. Логічно дійти висновку, що для застосування норм про компенсацію позивач не повинен доводити, що порушник знав, що він незаконно використовує чужий твір – це презюмується законом, аналогічно до того, як власник речі у віндикаційному позові не повинен доводити, що особа, яка незаконно володіє його річчю, знала про те, що це чужа річ.

В п. 3 Постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» також сказано, що при розгляді вимоги про відшкодування шкоди судом застосовується презумпція вини

особи, яка завдала шкоду: така особа вважається винною, поки не буде доведено інше.

Найцікавіше приховано далі – в п. 55 згаданої Постанови Пленуму ВГСУ від 17.10.2012 р. № 12 вказано, що «за авторсько-правовою системою охорони об'єктів цих прав захист авторам та іншим суб'єктам авторського права надається лише проти будь-якого свідомого несанкціонованого використання іншою особою охоронюваного об'єкта...».

Здається, що ВГСУ залишає шпаринку для уникнення відповідальності: якщо порушник доведе, що не знав і не міг знати, що використав чужий твір і не отримав дозвіл.

Далі ВГСУ вказує, що факт позадоговірного порушення авторських прав вважається встановленим лише у разі доведення автором (правоволодільцем) обставин, пов'язаних з незаконним використанням іншою особою в будь-який спосіб твору, що був раніше введений в цивільний оборот.

Зазначене формулювання ВГСУ несподівано встановлює для будь-якого суб'єкта майнових авторських прав новий обов'язок – до порушення його авторських прав слід обов'язково ввести твір в цивільний оборот.

Також, бажано зафіксувати факт введення в оборот різними речовими і письмовими доказами (просто надрукувати, наприклад, 100 примірників твору і надати їх суду, очевидно не буде належним доказом введення в оборот – їх слід продати і надати докази розповсюдження певної кількості примірників), адже після порушення право володілець має довести в суді, що порушник знав або не міг не знати про існування твору, який введено в цивільний оборот.

Нечисленна судова практика тлумачить вказаний критерій наступним чином: позивач повинен довести належними доказами, коли і яким чином введено в обіг відповідний об'єкт авторського права, за захистом якого він звернувся. Позивач повинен довести, що використання відповідачем чужого твору відбулось після введення в обіг твору позивача.

Можна припустити, що логіка такого твердження ВГСУ, напевно, полягала в наступному – якщо твір ніколи не був оприлюднений (зокрема,

шляхом опублікування), тоді ніхто не міг побачити його і отримати можливість порушити авторські права шляхом, наприклад, використання твору. І, навпаки, якщо твір був оприлюднений, значить відповідач потенційно мав можливість ознайомитись з ним і здійснити порушення, в якому його звинувачує позивач.

Але ВГСУ не використовує термін «оприлюднення» чи «опублікування», натомість вказуючи на «введення твору в цивільний оборот». По-перше, твір, як нематеріальний об'єкт, неможливо ввести в цивільний оборот, адже «введення в оборот» застосовується до примірників твору як предметів матеріального світу (книга, диск тощо), які можна продати. По-друге, припустимо, що ВГСУ ототожнює примірник твору і твір, тому вказує на важливість встановлення факту введення в цивільний оборот – але ж не всі твори вводяться в оборот цим традиційним способом.

В Законі України «Про авторське право і суміжні права» (далі — Закон) поняття оприлюднення (розкриття публіці) твору визначено як здійснена за згодою автора дія, що вперше робить твір доступним для публіки, зокрема, шляхом опублікування.

Ключовим є термін «опублікування твору», тобто випуск в обіг за згодою автора виготовлених, зокрема, електронними чи іншими способами примірників твору у кількості, здатній задовольнити розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором. В ч. 7 ст. 15 Закону чітко вказано, що примірники правомірно опублікованого твору вводяться у цивільний обіг шляхом їх першого продажу в Україні.

На наш погляд, співвідношення понять наступне:

1) продаж примірника – це спосіб введення примірників твору в цивільний обіг; 2) введення в цивільний обіг примірників твору як речей є видом опублікування твору; 3) опублікування твору можливе як щодо примірників творів, які існують в матеріальній формі, так і щодо примірників, виготовлених електронним способом.

Розміщуючи твір в Інтернеті у вигляді, доступному для сприйняття, особа здійснює його опублікування, але чи означає ця дія введення примірників твору в цивільний оборот?

Судова практика називає розміщення твору в Інтернеті і відтворенням, і розповсюдженням, і наданням доступу, але якщо примірник твору – це копія твору, виконана у матеріальній формі (ст. 1 Закону), тоді розміщення електронної копії твору слід вважати введенням в цивільний обіг лише якщо вона продається і лише за аналогією.

Насправді, чинне законодавство не передбачає обов'язку автора вводити твір (а точніше його примірники) в цивільний оборот, а також не ставить в залежність від цих дій реалізацію права на захист – права перешкоджати неправомірному використанню твору, в т.ч. забороняти таке використання.

Твердження ВГСУ звелось до встановлення без жодної законної підстави загального обов'язку ввести твір в цивільний оборот, щоб обґрунтувати в суді своє право на захист авторських прав. На наш погляд, таке тлумачення має бути скасовано, адже на практиці це означає суттєве обмеження права особи на захист.

При цьому, в п. 82 згаданої Постанови Пленуму ВГСУ від 17.10.2012 р. № 12 сказано, що за патентно-правовою системою охорони захист надається проти будь-якого несанкціонованого використання іншою особою об'єкта права інтелектуальної власності, незалежно від того, чи був цей об'єкт свідомо використаний іншою особою або ці об'єкти були створені іншою особою в результаті її власної творчої діяльності, але вже після публікації відомостей про видачу патенту про їх охорону.

Принциповою відмінністю двох систем охорони є недопущення можливості, що два автори незалежно один від одного одночасно можуть створити однакові твори (в авторсько-правовій системі), і допущення можливості, що два винахідники можуть незалежно один від одного одночасно винайти однакове промислове рішення, яке стане винаходом (в патентно-правовій системі).

На наш погляд, правильним було б вказати в Постанові ВГСУ, що будь-яке несанкціоноване використання майнових авторських прав на твір іншими особами є встановленим фактом позадоговірного порушення авторських прав, який не вимагає доведення правоволодільцем, ані факту введення твору в цивільний обіг, ані факту обізнаності порушника про існування твору, права на який належать позивачу.

Інститут компенсації за порушення авторських прав в мережі Інтернет запозичений з англо-американської системи права, де він відомий під назвою статутних збитків (statutory damages). До прикладу, в США стягнення статутних збитків є одним із судових цивільно-правових способів захисту авторських прав. Що ж стосується цивільного права країн континентальної системи права, то для них даний цивільно-правовий інститут є чужим. Зокрема, Верховний суд ФРН, відмовляючи на підставі застереження про публічний порядок у визнанні рішення американського суду, яке стосувалося стягнення штрафних збитків, вказав на те, що німецьке приватне право передбачає в якості правового наслідку протиправної дії тільки відшкодування шкоди, а не збагачення потерпілого.

Більше того надання приватній особі права вимагати від іншої приватної особи сплати штрафу несумісне з тим, що монополією на пред'явлення такого роду вимог володіє держава, а також з тим, які процесуальні гарантії повинні діяти при розгляді справ про стягнення штрафів. Хоча поняття штрафу знайоме цивільному договірному праву, воно не застосовується у деліктних відносинах. Крім того, порядок обчислення статутних збитків у загальній формі суперечить принципу співвідносності, одному з найголовніших у правовій державі. У цивільному праві він проявляється через характер обчислення шкоди, що підлягає відшкодуванню: належною метою цивільного процесу з його характерними правилами є лише відновлення порушеного майнового права [12].

Застосування компенсації в якості міри відповідальності за авторським договором можливе лише у випадку встановлення сторонами чіткого розміру цієї компенсації, що ототожнює таку компенсацію з неустойкою.

Слід відмітити, що усі держави, які вступали до Європейського Союзу та мали аналогічний інститут у своїх національних законодавствах, внесли до них відповідні зміни, що свідчить про потребу внесення відповідних змін до національного законодавства в контексті Євроінтеграційних процесів.

Так, ст. 67 Закону Литовської Республіки «Про авторські права і суміжні права» передбачає право суб'єкта авторських прав вимагати замість відшкодування шкоди виплати компенсації, розмір якої обчислюється від ціни правомірного продажу відповідного твору або об'єкта суміжних прав зі збільшенням її до 200 відсотків, а за наявності умислу порушника – до 300 відсотків [13]. Така норма заслуговує на увагу як така, що відповідає європейським стандартам прав людини та, одночасно, її застосування виконує штрафну функцію щодо порушника авторських прав.

Розглядаючи судовий спосіб цивільно-правового захисту, слід окремо дослідити міри цивільно-правової відповідальності, які можуть бути застосовані судом до порушника авторських прав у випадку звернення уповноваженої особи до суду в процесі реалізації зазначених способів захисту. Ці міри відповідальності визначені ч.2 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» шляхом перерахування повноважень суду щодо прийняття відповідних рішень відносно порушника [1]. На нашу думку, потребує прискіпливої уваги норма абз. 2 п. «е» вказаної частини.

Ця норма встановлює правила визначення розмірів збитків та компенсації за завдання моральної шкоди при порушенні авторських прав. Зокрема, зазначається, що у розмір збитків, завданих особі, права якої порушено, додатково можуть бути включені судові витрати, понесені цією особою, а також витрати, пов'язані з оплатою допомоги адвоката. Дане визначення обсягу збитків видається не зовсім коректним. Судові витрати, так само як і витрати на оплату послуг адвоката, за своєю правовою природою не відносяться до

реальних збитків у розумінні ст. 22 Цивільного кодексу України. Підставою для їх оплати є не факт порушення особою цивільного права, а звернення особи до суду.

Підтвердженням відмінної від збитків природи судових витрат та витрат на адвоката також є той факт, що ці витрати стягуються не з особи, що порушила виключне право, а з сторони процесу, що програла справу.

Реальне здійснення захисту авторського права у глобальній мережі Інтернет видається проблематичним у зв'язку з міжнародним характером правопорушень. Розгляд таких справ є сумнівним оскільки суд потребує чітких доказів місцезнаходження відповідача, реєстрації його в торговельних реєстрах тощо».

Також не менш дискусійним є питання визначення суб'єкта відповідальності за контрафакцію у мережі Інтернет. Окрім, зрозуміло, особи, яка безпосередньо розміщує твір в Інтернеті, часто розглядається можливість притягнення до відповідальності осіб, які надають порушнику послуги хостингу його веб-сайту чи веб-порталу, а також провайдерів, які забезпечують доступ до Інтернету. Це відбувається через складнощі з ідентифікацією правопорушника, який протиправно завантажив твори до мережі Інтернет.

На наш думку, дане розширення суб'єктів відповідальності протирічить принципів справедливості відповідальності, так як, ані хостер, ані провайдер чи оператор Інтернет мережі не можуть контролювати весь масив інформації, який розміщується (розповсюджується) з їх допомогою щодо дотримання авторських прав. Проте, на наш погляд, в багатьох справах щодо контрафакції в Інтернет мережі, хостера, провайдера, оператора Інтернет-ресурсів може бути залучено судом в якості третьої особи задля встановлення обставин справи.

Захист авторських і суміжних прав в Інтернеті є проблемним у зв'язку з міжнародним характером порушень у Мережі. Українське законодавство не дає однозначної відповіді щодо можливості розгляду судами України спорів що стосуються захисту прав українських суб'єктів авторських й/чи суміжних прав, внаслідок їх порушення іноземними громадянами чи/та юридичними особами

шляхом протиправного розміщення в Інтернеті творів чи об'єктів суміжних прав.

Очевидно, що відкриття провадження в даних справах можливе. Втім, подальший розгляд таких справ, є достатньо сумнівним, так як процесуальні норми вимагають наявності доказів повідомлення відповідача про відкриття провадження у справі та про час і місце судових засідань. Подати ж такі докази на практиці є дуже непростим завданням, враховуючи те, що для суду потрібні чіткі докази місцезнаходження відповідача, його реєстрації тощо.

На відміну від українського законодавства, яке дає змогу потерпілому використати для захисту прав тільки способи передбачені законом, польське законодавство у сфері авторського права не обмежує способів захисту, які можуть бути обрані потерпілою особою, тобто перелік можливих способів взагалі є відкритим.

На думку польського законодавця, головне, щоб способи захисту були доцільними і усували наслідки здійсненого правопорушення, але вони повинні також не суперечити нормам закону та засадам суспільного життя. За польським законодавством суд може зобов'язати відповідача здійснити відповідні обсягу захисту дії, які буде визнано необхідними для усунення наслідків порушення особистих авторських прав [14]. Таким чином польський законодавець надає потерпілій стороні право обирати дії щодо захисту своїх порушених прав, а суд лише встановлює їх доцільність і відповідність обсягу захисту. На нашу думку, такий підхід було б варто ввести і до українського авторсько-правового законодавства.

Висновки до розділу 2

Україна є лідером з порушень авторських прав в мережі Інтернет. Це пояснюється відсталістю нормативно-правової бази, відсутністю якісного, простого та ефективного механізму захисту та недостатній кооперації

державного та приватного секторів задля вирішення численних проблем захисту авторських прав в Інтернеті.

Незважаючи на відсталість нормативно-правової бази від рівня розвитку сучасних інформаційних технологій, судовий захист авторських прав в мережі Інтернет залишається найбільш розповсюдженим способом захисту таких прав. Застосування дієвих для матеріального світу норм авторського права часто паралізується об'єктивними особливостями мережі Інтернет, проте судовий захист є лідером серед інших юрисдикційних способів захисту порушених авторських прав.[15]

Наголошуючи на необхідності пошуку і застосування альтернативних підходів до регулювання авторських прав в мережі Інтернет, вважаю пріоритетними такі шляхи, як:

- 1) розробку і прийняття якісно нового механізму захисту авторських прав в мережі Інтернет
- 2) застосуванням легальних механізмів саморегуляції користувачів в Інтернеті
- 3) запровадження механізмів медіації та моделей перехресного субсидування.
- 4) кооперація в питанні захисту авторських прав в мережі Інтернет як безпосередньо суб'єктів авторських прав так і населення загалом.

РОЗДІЛ III УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

3.1 Міжнародний досвід захисту авторських прав в мережі Інтернет та перспективи його застосування в Україні

Проблема захисту авторських прав в Інтернет мережі в наш час викликає все більший інтерес, так як досі ще не має однозначної та єдиної для всіх країн позиції. І це не дивно, Інтернет як глобальна комп'ютерна мережа складається із менших комп'ютерних мереж, пов'язаних між собою і є відносно новим засобом комунікації, що переживає етап стрімкого розвитку.

Франція, перша країна, яка почала війну з піратством в мережі Інтернет, шляхом прийняття Національною асамблеєю Закону «Про три кроки» [7], від 1 жовтня 2010 року. Завдяки чому влада може в примусовому порядку закривати доступ до мережі Інтернет порушникам авторських прав у Мережі. Для дотримання авторських прав в Інтернеті була введена система контролю, - «трикрокова». Спочатку користувача, що нелегально розміщає або завантажує файли у Мережі, будуть попереджати по e-mail, потім йому відправлятимуть листа за місцем проживання. Якщо ж це не вплине на порушника, то органи влади зможуть відключити порушника від Мережі. Закон встановив, що «пірати», які ігнорують попередження надіслані електронною поштою, втрачають доступ до Інтернету терміном на 1 рік: окрім цього передбачений штраф до 300 тис євро або навіть тюремне ув'язнення в окремих випадках. Закон також зобов'язав інтернет-провайдерів перехоплювати і передавати органам державної влади дані про людей, які займаються розповсюдженням піратських матеріалів. Відносно цих осіб порушуються кримінальні справи [7]. Ефективність дії даного закону проявилася лише в середині країни, але не за її межами, так, наприклад, три найбільші французькі видавництва (Gallimard, Flammarion і Albin Michel) подали позов до суду на корпорацію Google за

неправомірну публікацію відсканованих версій їх книг з вимогою сплатити 9 800 000 євро .

Корпорація Google, в свою чергу, подала зустрічний позов, так як вважала, що діяльність Google Books аж ніяк не суперечила французькому і міжнародному законодавству з охорони авторських прав, більше того, ці дії сприяли збільшенню не тільки аудиторії читачів, але і прибутку видавництв та авторів.

У Німеччині також функціонує система “трьох попереджень” досить дієво та успішно згідно статистики, за 2012 рік з 640 користувачів, попереджених про порушення, лише 40 повторно завантажили піратський контент. І все ж відносно 60 осіб було вжито заходи судочинства. Долю вищезгаданих “рецидивістів” вирішував суд – офіційна “норма” вироку за такі порушення – до 1 місяця позбавлення доступу до Мережі або штраф у розмірі 1 500 євро.

У Канаді є практика застосування спеціальних засобів захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті, наприклад, для врегулювання відносин у пірингових системах обміну файлами. Ця система передбачає надходження провайдеру повідомлення від автора про те, що абонент зробив доступними або завантажив до системи обміну файлами контент із порушенням прав [26, с.13].

У Китаї уряд зобов’язав інтернет-компанії перевіряти вміст своїх мереж і видаляти заборонену інформацію. З 2012 року всі блогери зобов’язані реєструватися, вказуючи персональні дані та номери телефонів. Фірма Tencent, власник популярного в Китаї інтернет-месенджера QQ, дає спецслужбам можливість моніторити повідомлення користувачів, здійснюючи пошук за конкретними словами. Китайська версія Skype дозволяє перехоплювати повідомлення, що містять певні слова або надіслані певними користувачами, зберігаючи їх на сервері разом з даними про IP-адресах.

18 серпня 2017 року, відбулося відкриття першого в КНР інтернет-суду. Інтернет-суд розглядатиме справи, пов’язані з випадками шахрайства в онлайн-торгівлі, про укладені онлайн боргові контракти, про порушення авторських

прав в інтернеті. Подаватимуть позови і порушуватимуть справи через сайт суду, а засідання транслюватимуть в інтернеті в режимі он-лайн.

В зарубіжних країнах все частіше наголос робиться не на обмеження доступу до сумнівного ресурсу, а на те, щоб пірати в принципі не мали можливості заробляти.

Поліція Великобританії в серпні минулого року заблокувала доступ до проксі-сервера Immunicity, який надавав доступ до торентів. Підозрюваний порушник був затриманий, але випущений під заставу. Доступ до сервера був переданий поліції. Затримання відбулося в рамках так званої «Операції креатив», яку проводить поліція разом з творчим і рекламним співтовариством з метою обмеження нелегального доступу до контенту, захищеного авторським правом.

Правовласники повідомляють про нелегальне розміщенні контенту, поліція зв'язується з власником і пропонує узаконити поширення. Якщо контакту з власником ресурсу немає, можуть зняти з делегування домен і включити сайт до списку Infringing Website List (IWL). На нього орієнтуються, наприклад, менеджери з продажу реклами. Зв'язуються також з платіжними системами, соцмережами та іншими сервісами, які допомагають нелегальному сайту заробляти, і відключають їх. Головний спосіб боротьби з піратами в Великобританії — позбавлення їх можливості заробляти на рекламі (за даними Digital Citizens Alliance, лише в 2013 році нелегальні сайти заробили \$ 227 млн на рекламі). Однак, арешти і виявлення злочинних груп теж проводяться.

Наприкінці 2014 року поліція затримала двох чоловіків, які поширювали до офіційного релізу фільм «Нестримні 3». У кінопрокаті в Америці фільм з'явився в серпні 2014, але вже за місяць до цього фільм в хорошій якості з'явився в мережі. Сотні тисяч людей встигли подивитися його онлайн, а правовласник зазнав збитків у мільйони фунтів.

Восени поліція затримала двох чоловіків, які поширювали в мережі неліцензійну продукцію Microsoft і Adobe. Цікаво, що про затримання інтернет-

порушників англійська поліція інформує між новинами про тих, хто продавав підробні товари й був спійманий.

Боротися з інтернет-піратством вирішили і в Італії: там об'єднали зусилля рекламна індустрія (IAB Italy) та індустрія контенту (FPM і FAPAV). Вони працюють за тією ж схемою, що і «Операція креатив» у Великобританії. Про порушників дізнається спеціальний комітет, який потім зв'язується агентствами. Обговорення такої моделі боротьби йде в Німеччині та Фінляндії.

В Іспанії недавно прийняли так званий закон Лассалья або «закон про податок на Google», згідно з яким, наприклад, «Google» повинен був би платити новинним ресурсам комісію за показ фрагментів їхніх новин в своєму новинному сервісі (після цього Google News перестав працювати в Іспанії). Закон — частина великої реформи в сфері Інтернету і захисту авторських прав. Так, порушників авторських прав змусять платити штраф від € 30,000 до € 300,000, з піратськими ресурсами не дозволять працювати рекламодавцям і платіжним системам, а сервіс P2P буде дозволений лише створення особистих копій.

У Нідерландах торік визнали незаконним скачування нелегальних фільмів і музики (раніше це не заборонялося робити в особистих цілях). Спочатку, в 2013 році, там ввели так званий податок на піратство для покупців дисків, комп'ютерів і мобільних пристроїв від 3 центів до 5 євро, але ця міра була сумнівною, адже далеко не всі за замовчуванням є споживачами неліцензійної продукції. А ще раніше інтернет-провайдери в цій країні навіть не зобов'язані були блокувати сайти з нелегальним контентом.

Закон Сполучених Штатів Америки «Про авторське право у цифровому тисячолітті» встановлює механізм припинення доступу до матеріалів, щодо яких є підозра у порушенні авторських прав, а також схему відповідальності провайдера за порушення даних прав в мережі Інтернет. Відповідно до «DMCA» суб'єкти права мають право вимагати видалення об'єктів авторського права і суміжних прав, щодо яких існує підозра про їх розміщення без дозволу вказаних суб'єктів [8].

Перш за все боротьба з контрафактом повинна стати пріоритетом у вищих органах державної влади. Велике значення набувають довгострокові заходи, розраховані на кілька місяців (в ряді випадків і років). Як приклад в США, у 2015 році Управління національної безпеки цілеспрямовано здійснювала моніторинг діяльності піратських сайтів. Результатом став збір доказової бази, передача справ до суду, закриття сайтів, незаконно поширювали охороняється законом контент. Таким чином, були не тільки припинені незаконні дії щодо правовласників, а й вироблені нові технічні прийоми доведення протиправних дій власників сайтів.

Однак нерідко правопорушники, після того як їх діяльність припиняють, через деякий час повертаються до розміщення незаконного контенту, причому найчастіше на тому ж сайті. У зв'язку з цим видається цікавим досвід, коли на провайдерів накладається обов'язок не тільки видаляти контрафактний контент, але і проводити моніторинг файлів, які розміщують в зоні їх відповідальності користувачі Інтернету.

Так, в кінці 2010 року суд міста Гамбурга виніс рішення на користь ряду видавництв за їхнім позовом до відомого файлообміннику «Rapidshare» в зв'язку з незаконним розміщенням підручників. Важливо відзначити, що цим рішенням суд міста Гамбурга зажадав від адміністрації порталу відстежувати всі файли, які завантажували на цей ресурс користувачі, за трьома параметрами: імені автора, найменуванню книги, номеру ISBN. Проте дане розпорядження не було виконано. У зв'язку з цим суд засудив адміністрацію ресурсу до штрафу в розмірі 150 тис. Євро.

Одним із наріжних каменів боротьби з контрафакцією є підвищення відповідальності за вчинення протиправних дій. Причому ця відповідальність не обов'язково повинна виражатися в посиленні санкцій відповідних норм кримінального або адміністративного законодавства. Так, в США з липня 2011 року введено правило, згідно з яким у відношенні іноземних громадян, викритих у порушенні інтелектуальних прав, застосовується екстрадиція. Оскільки виконувати цю вимогу доручено імміграційної і митної поліції (ICE),

то, по суті, мова йде про видворення винних за межі США з заборонаю в подальшому повертатися туди. Примітно, що дане правило діє незалежно від того, де розміщуються сервери правопорушників (т. Е. Вони можуть розміщуватися поза межами США). Таким чином, в зону контролю влади потрапляють домени з розширеннями .com, .net, які можуть перебувати в будь-якій країні світу.

Важливим є проведення глибокого і системного моніторингу Інтернет-простору з метою виявлення сайтів, регулярно розміщують піратський контент. Звісно ж, що це завдання можна ефективно вирішувати за допомогою організацій по колективному управлінню правами авторів.

Як приклад наведемо дії Американського авторського суспільства (аналога вітчизняного РАО), яке в 2011 році отримало від окружного суду штату Колумбія санкцію на отримання у провайдерів доступу до персональних даних користувачів, регулярно викачують з мережі і поширюють незаконно розміщені там матеріали. Понад 23 тис. Піратів потрапили в сферу уваги правоохоронних органів.

При цьому особи, помічені в порушенні інтелектуальних прав, необов'язково негайно понесуть суворе покарання. У законодавство деяких країн вводяться норми, які передбачають використання системи попереджень винних. Наприклад, в Новій Зеландії з вересня 2011 року діє закон (Copyright and Infringing File Sharing Bill), відповідно до якого Інтернет-провайдерам ставиться обов'язок направляти спеціальні попередження особам, які займаються незаконним файлообміном. Якщо після отримання трьох подібних попереджень особа не припинить протиправну діяльність, до нього застосовуються заходи відповідальності (аж до обмеження користування мережею на термін до 6 місяців).

Значущим кроком на шляху до створення правового поля в мережі Інтернет є поширення відповідальності не тільки на провайдерів і безпосередніх порушників, а й на осіб, які розповсюджують посилання на розміщену в мережі піратську продукцію. Так, популярний французький сайт

Station-Divx.com був викритий в поширенні покажчиків на контрафактні файли з аудіовізуальними творами, правовласниками яких були відомі кінокомпанії. Незважаючи на що пішли попередження, він не вжив заходів до ліквідації таких посилань. В результаті в червні 2011 року суд м Ліона засудив адміністратора цього Інтернет-ресурсу до одного року позбавлення волі (умовно) і штрафу в розмірі 3 тис. Євро. При цьому сайт зобов'язали виплатити правовласникам компенсацію в 130 тис. Євро.

Важливо відзначити, що до співпраці з владою залучаються великі пошукові системи Інтернет. «Google», «Rambler» і багато інших видаляють з швидкого пошуку посилання на сайти, що розміщують контрафактну продукцію. Наприклад, «Google» в кінці 2011 року помістив в свій «чорний список» піратських ресурсів сайт Hotfile.com, на якому був зафіксований регулярний оборот неліцензійної аудіовізуальної продукції. До речі, незадовго до цього до Hotfile.com був пред'явлений колективний позов з боку правовласників на суму понад 26 млн доларів США. У зв'язку з цим звернемо увагу на значення корпоративної солідарності при переслідуванні піратів - найчастіше позови від цілого ряду великих компаній мають велику перспективу в суді.

Надзвичайно важливим аспектом боротьби з контрафакцією в глобальному просторі є об'єднання зусиль правоохоронних органів різних держав. Це обумовлюється тим, що кіберзлочинність не визнає кордонів, і громадянин однієї держави може створити сайт, громадянин іншої держави - розмістити на ньому контрафактний контент, третього - розмістити на цей сайт посилання і т. Д. І тільки узгоджені і скоординовані дії відповідних структур в різних країнах можуть привести до повної ліквідації незаконної системи та притягнення до відповідальності всіх винних.

В якості ілюстрації наведемо приклад операції, проведеної в червні 2011 року поліцією і податковими органами Німеччини, Іспанії, Нідерландів і Франції проти власників сайту Kino.to. Даний ресурс надавав можливості по перегляду неліцензійного аудіовізуального матеріалу. В результаті операції,

проведеної одночасно правоохоронними структурами чотирьох країн, було затримано 13 осіб, які створили та обслуговували цей сайт.

Як ми зазначали вище, визначальну роль в боротьбі з контрафакцією в Інтернеті грають технічні засоби. На сьогоднішній день в глобальній мережі існує чимало способів обмеження незаконного доступу або розміщення неліцензійної продукції. Однак на кожну дію є протидія, тому процес вдосконалення технічних механізмів перешкоджання здійсненню правопорушень в Інтернеті нескінченний. На наш погляд, завдання влади (Перш за все законодавця) полягає в тому, щоб не допускати створення перешкод до використання таких коштів правоохоронними структурами. Судам ж, в свою чергу, необхідно чітко і глибоко диференціювати і співвідносити наслідки своїх рішень, не допускаючи порушень прав людини, з одного боку, і не потураючи порушення закону - з іншого.

Прикладом сказаного можуть служити плани провідних провайдерів США по впровадженню спеціальної програми Copyright Alerts. Її поява стала результатом взаємодії цілого ряду теле-, кіно- і звукозаписних компаній. До завдань цієї програми входить не тільки відстеження розміщення в мережі нелегального контенту, але і перешкоджання його скачування користувачами. Програма спрямовує їм кілька попереджень, а потім автоматично значно знижує для порушника швидкість доступу в Інтернет.

У подібній ситуації, на наш погляд, і може виникнути проблема дотримання балансу між застосуванням публічно-правових заходів впливу на порушника і приватним інтересом. Адже винна особа уклала з провайдером договір надання послуг, оплатило певну швидкість трафіку, при цьому послугу воно отримує в меншому обсязі. Подібна (тільки ще більш жорстка) ситуація складається і в разі заборони правопорушника користуватися Інтернетом протягом певного часу.

На сьогодні автори творів в Україні не можуть відслідкувати порушників своїх авторських прав через незахищеність та неприйняття запобіжних заходів. Власники авторських прав в Україні мають як технічні, так і правові засоби,

контролю за розміщенням в Інтернеті своїх творів до моменту порушення прав на них. Технічні способи захисту можна умовно розподілити на способи ідентифікації об'єктів авторського права, обмеження доступу, криптографічного перетворення тощо.

Цілком очевидно, що законодавство не завжди і не скрізь встигає за стрімким рухом нових технологій, а внаслідок цього виникає безліч задач, які ще очікують свого вирішення. Однак вже на сьогодні видно, що українське законодавство надає достатньо можливостей власникам веб - сайтів для захисту їх інформації. Судовий захист прав інтелектуальної власності здійснюється судами загальної юрисдикції, господарськими судами України, а в сфері публічно-правових відносин — адміністративними судами.

Але все-таки краще зуміти попередити порушення, ніж виправляти його наслідки, тим більше, що на сьогодні існує достатньо засобів для такого попередження. Велика кількість аспектів проблеми авторського права у мережі Інтернет все ще очікує на своє остаточне вирішення. Надану нами інформацію можна використовувати як своєрідний путівник, заснований на знаннях відповідної галузі. Це допоможе запобігти великій кількості порушень авторського права і не потрапити до відомих пасток. І звичайно не слід забувати про вже існуючі правила, інструкції та закони у галузі авторського права.

З врахуванням проведеного дослідження, пропонуються наступні шляхи захисту авторських прав в мережі Інтернет.

А. Захист на етапі до порушення:

1) обмежена функціональність – автори розповсюджують програми, які не здатні друкувати документи або зберігати їх у пам'яті комп'ютера;

2) «годинникова бомба» – це означає, що автор розповсюджує повноцінний об'єкт авторського права, але встановлює певну дату, після якої доступ до нього вже буде неможливим;

3) захист від копіювання, -- автор встановлює кількість разів, котрі файл може бути скопійований;

4) криптографічні конверти – твір зашифровано так, щоб доступ до нього був можливим лише з використанням ключа до шрифту;

5) контракти-угоди укладені через Інтернет, це – дозволи автора на використання творів;

6) запобіжні заходи, - попередня публікація матеріалу на традиційному матеріалі, засвідчення в нотаріуса дати створення твору, підтвердження факту існування твору на певну дату, запис на лазерному диску та поміщення в архів або веб-депозитарій;

7) клірингові центри – автор надає центру право ліцензувати свої права на твір, центр приймає плату від користувача і передає її володільцеві авторських прав.

Б. Захист на етапі після порушення:

1) агенти – це комп'ютерні програми, які автоматично виконують попередньо визначені команди, наприклад, пошук у мережі контрафактних примірників творів;

2) стенографія – процес приховування інформації у файлах, наприклад «водяного знаку» автору твору, що буде доказом авторства цієї особи щодо цього твору;

3) «маячок» – це особлива мітка, яка розміщується в творі і спрацьовує під час несанкціонованого використання, надаючи можливість знайти порушника авторських прав;

4) використання кодових слів.

3.2. Організаційно-правові напрямки удосконалення системи попередження та припинення порушень авторського права в мережі Інтернет

Порядок припинення порушень авторського права та суміжних прав з використанням мережі Інтернет передбачений ст. 52-1 закону України «Про захист авторських і суміжних прав», має застосовуватися до відносин,

пов'язаних з використанням обмеженого переліку об'єктів: аудіовізуальних творів, музичних творів, комп'ютерних програм, відеограм, фонограм, передач (програм) організацій мовлення. Можливість звернення з заявою про припинення порушень щодо інших об'єктів авторського права, що також можуть бути представлені у цифровій формі та розміщені в мережі Інтернет (літературні письмові твори, бази даних, твори образотворчого мистецтва, фотографічні твори, ілюстрації, шрифти, карти, плани, креслення, ескізи, тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів), залишилася поза сферою правового регулювання.

Аналізуючи зміст ст. 52-1 Закону, можна відзначити такі основні риси Порядку:

1. Як слідує з п. в) ч. 2 ст. 52-1 Закону, Порядок підлягає застосуванню лише у випадках порушення майнових прав, хоча одночасно з розміщенням відповідного об'єкта в мережі Інтернет можуть також порушуватись особисті немайнові права.

2. Регламентуючи процедуру звернення до власника веб-сайту та/або веб-сторінки, Порядок визначає застосування одного із способів самозахисту авторського права і суміжних прав. Згідно з ч. 2 ст. 19 ЦК України, способи самозахисту мають відповідати змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням, і можуть обиратися самою особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства. Норма ч. 2 ст. 19 ЦК України не визначає ієрархію між способами самозахисту, встановленими договором або законом чи обраними заінтересованою особою на власний розсуд, і не містить вказівки на те, що застосування законодавчо закріпленого способу є обов'язковим при самозахисті. Як слідує з ч. 1 ст. 52-1 Закону, звернення до власника веб-сайту та/або веб-сторінки є правом суб'єкта авторського права і/або суміжних прав. Це свідчить про необов'язковий характер застосування Порядку та відсутність

обмежень для заінтересованої особи у використанні інших шляхів, методів, прийомів, що відповідають сутності самозахисту.

3. В межах Порядку заявник звертається із заявою про припинення порушення виключно за представництвом (посередництвом) адвоката з обов'язковим використанням технічних засобів засвідчення електронного цифрового підпису адвоката (для електронної форми заяви).

При цьому адвокат має підтвердити за наданими заявником документами факт наявності у заявника прав, про припинення порушення яких висувається вимога. Таке формулювання видається некоректним з декількох причин.

По-перше, професійна діяльність адвоката охоплює здійснення захисту, представництва та надання інших видів допомоги клієнту: надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення. Встановлення наявності чи відсутності певних прав у певної особи — це виключна компетенція суду. Адвокат може зробити висновок про те, що є підстави вважати заявника суб'єктом авторського права та/або суміжних прав, однак цей висновок не породжує юридичних наслідків і не буде обов'язковим для яких-небудь третіх осіб. Тому більш коректно вести мову про те, що адвокат повинен підтвердити факт надання йому певних документів, що стосуються майнових авторських та/або суміжних прав заявника.

По-друге, для виникнення авторського права і суміжних прав не вимагається здійснення державної реєстрації чи виконання будь-яких інших формальностей, тому первинний суб'єкт авторського права і/або суміжних прав може не мати в своєму розпорядженні жодного документа, що стосується створення твору, фіксації фонограми, відеограми чи іншим чином підтверджує факт створення цього об'єкту саме цією особою. Сама заява про припинення порушення повинна містити лише вмотивоване твердження про наявність у

заявника майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт авторського права і (або) суміжних прав, зазначених у відповідній заяві, з посиланням на підстави виникнення таких прав та строк їх дії; про яке-небудь документальне підтвердження цих фактів не йдеться. Проте Порядок одночасно встановлює, що адвокат надсилає відповідну заяву за умови підтвердження наданими заявником документами факту наявності у заявника прав, про припинення порушення яких висувається вимога. Це положення вочевидь конфліктує з принципом автоматичної охорони твору, оскільки потребує наявності у автора документів, отримання яких не вимагається відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону.

Виходячи з того, що реалізація Порядку є правом заінтересованої особи, а не обов'язком, це жодним чином не обмежує можливість направлення вимог про припинення порушень авторського права та/або суміжних прав без залучення адвоката щодо всіх без винятку об'єктів авторського права та суміжних прав.

4. Вбачається, що формулювання про необхідність зазначення у заяві про припинення порушення строку дії майнових авторських (суміжних) прав потребує удосконалення. За загальним правилом, майнові авторські права діють протягом усього життя автора і 70 років після його смерті. Якщо заявником є сам автор, він об'єктивно не може знати, яким буде строк дії майнових прав на його твори. Це стосується і випадків, коли майнові права на твір були відчужені на весь строк їх правової охорони на користь іншої особи, однак автор твору ще не помер.

5. Закон дефакто визначає, що при застосуванні Порядку провідним є критерій доступності розміщеної електронної (цифрової) інформації з території України. Застосування Порядку не обмежене за територіальною прив'язкою, що утворює можливість звернення із заявою про припинення порушення до осіб, які знаходяться в іншій юрисдикції, що в цілому відповідає європейському підходу [74]. Однак якщо в межах юрисдикційної форми захисту такий підхід є виправданим і дієвим в силу існування можливості застосування судової заборони (веб-блокування), зверненої до постачальників послуг проміжного

характеру доступу (з подальшою теоретичною можливістю визнання та виконання рішення українського суду щодо порушника прав в іноземній юрисдикції), то в межах неюрисдикційної форми захисту по відношенню до іноземних елементів можливе лише направлення заяви про припинення порушення без перспективи застосування щодо них положень українського Порядку.

Так само радше декларативним видається встановлений у ч. 11 ст. 52-1 Закону обов'язок власників веб-сайтів та постачальників послуг хостингу без прив'язки до території розміщувати інформацію про себе у вільному доступі на власних веб-сайтах та (або) в публічних базах даних записів про доменні імена (НО). А з точки зору законодавчої техніки, віднесення цього положення до норми, яка регулює діяльність щодо припинення порушень авторського права і/або суміжних прав у мережі Інтернет, недоцільне: обов'язок власників веб-сайтів та постачальників послуг хостингу розміщувати інформацію про себе не пов'язаний безпосередньо з реалізацією суб'єктом авторського права та/або суміжних прав заходів самозахисту.

6. У ч. 15 ст. 52-1 Закону передбачено, що власник веб-сайту, веб-сторінки не несе відповідальності за порушення авторського права і/або суміжних прав, вчинені з використанням мережі Інтернет, якщо він вчасно, не пізніше 48 годин з моменту отримання заяви про припинення порушення унеможливив доступ до електронної (цифрової) інформації, щодо якої подано заяву, та надав заявнику і постачальнику послуг хостингу інформацію про вжиті заходи. При цьому не враховано, що власник веб-сайту, який розміщує свій веб-сайт або його частину в мережі Інтернет на власних ресурсах і (або) самостійно забезпечує доступ до нього з використанням мережі Інтернет, одночасно є постачальником послуг хостингу.

В абзаці 2 ч. 2 ст. 52-2 вказано, що постачальник послуг хостингу не несе відповідальності за порушення авторського права і/або суміжних прав за умови виконання ним вимог порядку припинення порушень авторського права і/або суміжних прав з використанням мережі Інтернет. Згідно з абзацом 3 ч. 4 ст. 9

Закону України «Про електронну комерцію», постачальник послуг проміжного характеру в інформаційній сфері, що надає послуги постійного зберігання інформації на запит одержувача послуг хостингу, не несе відповідальності за зміст переданої чи отриманої інформації, яка зберігається на запит отримувача послуг, та за шкоду, завдану внаслідок використання результатів таких послуг, за умови що у нього відсутні відомості про незаконну діяльність або факти чи обставини, які вказують на те, що діяльність має ознаки незаконної, або стосовно вимог про відшкодування збитків від такої незаконної діяльності, та постачальник після отримання таких відомостей вдається до швидких дій з метою усунення можливості доступу чи припинення доступу до інформації, у тому числі відповідно до вимог законодавства про авторське право і суміжні права.

Законодавством України жодним чином не визначено, що відомості про незаконну діяльність обов'язково мають бути отримані постачальником послуг хостингу виключно лише в межах статі 52-1 Закону. Таким чином, вбачається, що норми ч. 15 ст. 52-1 та абзацу 2 ч. 2 ст. 52-2 Закону можуть підлягати застосуванню в обмежених випадках.

7. Позитивною рисою Порядку є передбачене ним унеможливлення доступу (веб-блокування) виключно до електронної (цифрової) інформації, зазначеної в заяві про припинення порушення. У разі якщо доступ до електронної (цифрової) інформації не може бути унеможливлений з технічних причин, власник веб-сайту або постачальник послуг хостингу може унеможливити доступ до веб-сторінки, яка містить відповідну електронну (цифрову) інформацію (ч.13 ст. 52-1 Закону).

На думку деяких дослідників, блокування інформації, яка порушує авторські чи суміжні права на конкретному сайті, має застосовуватись у вигляді запобіжного заходу з дотриманням всіх підстав та наслідків такого вживання. Виключно суд має виносити ухвалу про вживання запобіжного заходу у вигляді блокування із обов'язковим призначенням застави або іншої еквівалентної

гарантії, достатньої для того, щоб запобігти зловживанню тимчасовим заходом [2, с. 54]. З такими твердженнями можна погодитися лише частково.

Дійсно, суб'єкт авторського права і/або суміжних прав виключно через суд може подати заяву про попередню судову заборону проти посередників, чії послуги використовуються третьою стороною з метою порушення права інтелектуальної власності (зокрема, щодо провайдерів доступу). Однак, по-перше, веб-блокування може розглядатися не тільки як тимчасовий запобіжний захід, а й як самостійний спосіб захисту авторського права і/або суміжних прав (різновид судової заборони). По-друге, якщо власник веб-сайту чи веб-сторінки згоден з отриманою заявою про припинення порушень, визнає неправомірний характер використання на власному ресурсі того чи іншого об'єкта авторського права і/або суміжних прав та не заперечує проти унеможливлення доступу до цього об'єкта, звернення з цього приводу до суду видається недоцільним і надлишковим, адже сторони конфлікту здатні врегулювати його самостійно — саме в цьому і виявляється змістовна сутність самозахисту.

При застосуванні веб-блокування необхідно виходити з того, що авторське право та/або суміжні права порушує не сам факт існування веб-сторінки, а розміщення в мережі Інтернет окремого об'єкта у цифровій формі. На веб-сторінці можуть одночасно правомірно розміщуватися й інші об'єкти, блокування доступу до яких може порушити права та інтереси третіх осіб. Відтак вбачається, що веб-блокування підлягає застосуванню до веб-сторінки в цілому тільки у випадках, якщо доступ до твору чи об'єкта суміжних прав, розміщеного без дозволу відповідного суб'єкта, не може бути унеможливлений з технічних причин (наприклад, використання протоколу HTTPS).

Застосування веб-блокування для захисту авторського права та суміжних прав в цілому допускається у практиці Європейського суду з прав людини. Однак судові заборони у вигляді веб-блокування не повинні використовуватися як засоби загального блокування інформації в Інтернеті: як відзначають дослідники питань застосування Посібника Ради Європи з прав людини для інтернет-користувачів, блокування та фільтрування є засобами обмеження

онлайнного доступу до інформації, її поширення в Інтернеті, а отже, мають відповідати вимогам, викладеним у частині 2 статті 10 Європейської конвенції з прав людини, і практиці її застосування Європейським Судом з прав людини [3, с. 68]. При використанні веб-блокування необхідно зважувати різні інтереси і, зокрема, оцінити необхідність повного блокування доступу до веб-сайту.

Так, Суд оголосив неприйнятною індивідуальну заяву по справі Академіз проти Туреччини (Заява № 20877/10) про порушення ст. 10 ЄКПЛ у зв'язку з тим, що заявник не є потерпілим в розумінні ст. 34 ЄКПЛ, оскільки: судова заборона щодо веб-блокування стосувалась заявника як простого користувача заблокованих веб-сайтів «myspace.com» та «Єіт» лише опосередковано; заявник був позбавлений можливості використовувати тільки один із засобів прослуховування музики серед багатьох інших; заявник не заявляв, що ці веб-сайти поширювали інформацію, яка становить особливий інтерес для нього або що блокування позбавило його джерела важливої комунікації; інтереси заявника повинні були бути збалансовані стосовно прав суб'єктів авторського права аналогічним чином, як передбачено у ст. 1 Першого протоколу ЄКПЛ [4].

Водночас, у справі «Ахмет Йилдирим проти Туреччини» (Заява № 3111/10) Суд встановив факт порушення ст. 10 ЄКПЛ у випадку, коли національні суди повністю заблокували доступ потерпілому як власнику і користувачу сервісів «GoogleSites» до вказаних сервісів (включаючи доступ до власного аккаунту), в той час як передбачене національним законодавством порушення, що стало підставою для цього блокування, мало місце лише на одній із сторінок цього сервісу [55, п. 64-68].

При вирішенні питання щодо унеможливлення доступу (веб-блокування) до електронної (цифрової) інформації необхідно брати до уваги також роль та масштаб, суспільне значення веб-сайту, доступ до якого може бути заблокованим.

У справі «Дженгиз та інші проти Туреччини» (Заяви № 48226/10, 14027/11), яка стосувалась блокування доступу до «YouTube», Суд дійшов висновку, що мало місце порушення статті 10 ЄКПЛ. У справі було

встановлено, що рішення про блокування доступу заявників — професорів права, викладачів різних університетів — до «YouTube» як активних користувачів протягом тривалого періоду часу вплинуло на їх право отримувати і передавати інформацію та ідеї. Суд зазначив, що «YouTube» слугує не тільки для розповсюдження художніх та музичних творів, а є великою та популярною платформою, що надає можливість передавати інформацію, яка представляє особливий інтерес, зокрема, з політичних і соціальних питань, і висловлюватися цивільним журналістам, слугувати засобом зв'язку. Суд визнав, що у внутрішньодержавному законодавстві не існувало будь-яких положень, що дозволяють судам Туреччини встановлювати повну заборону на доступ до «YouTube» у зв'язку з вмістом одного з роликів, що там розміщені [56, п. 50-51].

У цій справі Європейський Суд зазначив, що заявники подали свої скарги до Суду як активні користувачі «YouTube» і підкреслювали ті наслідки, які оспорювана міра по блокуванню мала для їх наукової роботи, а також важливі особливості інтернет-сайту «YouTube». Зокрема, заявники стверджували, що за допомогою своїх облікових записів на «YouTube» вони не тільки використовували цю платформу для доступу до аудіовізуальних творів, що належать до сфери їх професійної діяльності, а й активно завантажували такі файли і обмінювалися ними. Заявники також публікували записи про свою наукову діяльність. В цьому відношенні ця справа є схожою, швидше, зі справою Ахмета Йилдирима, який стверджував, що він публікував свої наукові роботи та свої думки з різних питань на своєму інтернет-сайті, ніж зі справою Акденіз, який був звичайним користувачем інтернет-сайтів.

Ця справа відрізняється від справи «Акденіз проти Туреччини» ще й тим, що в останньому випадку Європейський Суд взяв до уваги, серед іншого, той факт, що заявники мали безперешкодний доступ до великого набору музичних творів, які могли прослуховувати різними способами, не порушуючи при цьому положень законодавства про авторське право. Призначення «YouTube» полягає не тільки для поширення художніх і музичних творів, а й у тому, що він є

великою і дуже популярною платформою для політичних дискусій, політичної і соціальної активності. Файли, що поширюються через «YouTube», містять, в тому числі, інформацію, яка може становити особливий інтерес для кожного. Дійсно, оспорювана міра привела до позбавлення доступу до інтернет-сайту, на якому розміщена інформація специфічного для заявників характеру, доступ до якої непросто отримати за допомогою інших засобів. Цей інтернет-сайт також є для заявників важливим засобом зв'язку. Тому Суд визнав, що повна заборона на доступ до «YouTube» була не виправданою.

Загалом, здійснення припинення порушень авторського права і/або суміжних прав з використанням мережі Інтернет відповідно до Порядку є залежним від поведінки власника веб-сайту/веб-сторінки та обсягу відомостей про нього, що утворює можливість звернення до нього із заявою про припинення порушення.

У ч. 2 ст. 52-1 Закону передбачені елементи, які повинна містити заява, серед яких варто розглянути гіперпосилання на електронну (цифрову) інформацію, розміщену або в інший спосіб використану на веб-сайті.

Ця законодавча вказівка дозволяє максимально чітко ідентифікувати об'єкт авторського права чи суміжних прав. Однак таке її формулювання, на нашу думку, є недосконалим, оскільки у ньому передбачається посилання саме на електронну (цифрову) інформацію, а не на веб-сайт /веб-сторінку. Цілком зрозуміло, що відповідний твір чи об'єкт суміжних прав розміщується на певній веб-сторінці, однак щоб відокремити його від веб-сторінки і дати посилання саме на нього, в деяких випадках необхідно мати високий рівень технічних навичок. Це створює формальне підґрунтя для визнання заяв, що містять гіперпосилання на веб-сайт/веб-сторінку, а не на сам об'єкт, такими, що оформлені з порушенням законодавчих вимог, що може слугувати підставою для відмови в їх задоволенні.

Також цією нормою не враховані особливі випадки розміщення хотліткінгу (відображення на веб-сторінці фотографічних творів, первісне доведення до загального відома яких здійснене на іншому сервері, з яким ця

веб-сторінка не пов'язана) та фреймінгу/ембедів (відображення на веб-сторінці інших об'єктів, первісне доведення до загального відома яких здійснене на іншому сервері, з яким ця веб-сторінка не пов'язана. В таких випадках нове використання твору/об'єкта суміжних прав, а відтак і порушення прав на них, може бути відсутнім (курсив наш — А. Ш., К. З.). Формулювання, використане у цій нормі, фактично зобов'язує надавати гіперпосилання саме на первісне доведення до загального відома електронної (цифрової) інформації.

Окрім того, адреса веб-сторінки, на якій розміщено твір чи об'єкт суміжних прав, може бути тимчасовою або перебувати в обмеженому доступі (наприклад, за допомогою використання токенів доступу чи доступу тільки за умови підписки), тобто такою, що ускладнює перевірку адресації гіперпосилання. В такому разі, крім розміщення гіперпосилання, видається необхідним також зазначення додаткових відомостей: про час з'єднання з веб-сайтом/веб-сторінкою та IP-адресу, з якої відбулося з'єднання, логін користувача тощо.

Як показав проведений аналіз, порядок припинення порушень авторського права і/або суміжних прав з використанням мережі Інтернет не має обов'язкового характеру, його застосування є правом суб'єктів авторського права і суміжних прав. Заінтересовані особи можуть обрати й інші шляхи самозахисту, що відповідають загальним вимогам, встановленим у ст. 19 ЦК України. Окремі положення ст. 52-1 Закону потребують уточнення.

Висновки до розділу 3

1. Одним із основних завдань України у формуванні сучасного законодавства є імплементація європейських норм права інтелектуальної власності, що впливає з підписаної та ратифікованої Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27 червня 2014 року. При гармонізації систем правової охорони інтелектуальної власності України та Європейського Союзу Україна має максимально враховувати національні інтереси.

2. Серед основних проблем сфери інтелектуальної власності є бездіяльність органів державного управління щодо охорони інтелектуальної власності та застаріле законодавство, яке не відповідає європейським актам і сучасному стану суспільних відносин.

3. Сьогодні в Україні, зважаючи, насамперед, на низьку платоспроможність населення, діють стимули до споживання продукції, виготовленої з порушенням прав інтелектуальної власності, а також до її виробництва через високі прибутки, які можна отримувати внаслідок недотримання таких прав особливо у сфері використання комп'ютерних програм, аудіовізуальної продукції.

4. Розуміння українським суспільством цінності інтелектуальної власності та національної системи охорони інтелектуальної власності в мережі Інтернет як частини міжнародної системи інтелектуальної власності в її глобальному вимірі, створює підвалини (поряд із іншими чинниками) для формування економіко-правових свобод. Національне законодавство має оперативно реагувати на зміни, що відбуваються як в національній економіці, так і в міжнародно-правовому регулюванні сфери охорони інтелектуальної власності, аби не виступати гальмом для національного суспільного розвитку.

5. Стратегії розвитку національної системи охорони інтелектуальної власності в мережі Інтернет мають будуватися за принципами слугування сфери інтелектуальної власності суспільним інтересам, відкритості державного управління громадському контролю та забезпеченню його прозорості, відповідності стану законодавчого забезпечення взятим Україною на себе міжнародним зобов'язанням, європейському вектору розвитку, відповідності правового механізму охорони й захисту прав інтелектуальної власності сучасним викликам інформаційного середовища.

Висновки

В даній роботі проведено дослідження механізму захисту авторських прав в мережі Інтернет в Україні, здійснено аналіз регуляторного впливу законодавства, виявлено основні проблеми в даній сфері та запропоновано шляхи їх вирішення.

Проведене дослідження відповідно до поставлених завдань дозволило зробити наступні висновки:

1. Здійснено теоретичне обґрунтування питань охорони та захисту авторського права в мережі Інтернет, а саме:

- Визначено поняття «об'єкт права інтелектуальної власності». Перелік об'єктів авторського права на сьогодні є досить широким, він визначається законом України «Про авторське право і суміжні права». До таких об'єктів відносяться: наукові, письмові, літературні та інші твори (книги, стаття та інше); усні виступи, лекції; комп'ютерні програми; бази даних; музичні і аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва й фотографічні твори. Наведений перелік не є вичерпним.

- Зазначено, що серед можливих шляхів захисту своїх прав та запобігання їх крадіжки можна виділити наступні: застосування авторських позначок для контенту; укладення договорів з усіма учасниками творчого процесу, щоб уникнути ситуації, коли кілька людей одночасно думають, що вони мають право розпоряджатися контентом; обмеження вільного доступу до інформаційних ресурсів; електронний цифровий підпис, який дозволяє ідентифікувати справжнього автора, тим самим, при «недобросовісному» продажу, покупець відразу може побачити порушення прав автора і відмовитися від покупки твори; та інші

- Встановлено, що законодавство України передбачає цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення майнових прав (в залежності від шкоди, заподіяної правопорушенням та обставин справи).

2. Проаналізовано парадигму розвитку нормативно-правового забезпечення у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет

Існує низка міжнародних договорів та конвенцій, що забезпечують захист творів, що є об'єктом авторського права. Як правило, ці міжнародні угоди забезпечують захист авторського права, робіт, як тільки вони створюються («фіксується на матеріальному носії вираження»).

У вітчизняному законодавстві захисту прав інтелектуальної власності присвячена такі нормативні акти, як: Конституції України, Закон України «Про авторське право і суміжні права», Закон України «Про кінематографію», Закон України «Про інформацію», ЦКУ, тощо

3. Досліджено правову кваліфікацію розміщення об'єктів авторського права в мережі Інтернет.

Виявлено непослідовність у питанні кваліфікації дій щодо розміщення творів в Інтернеті. Причому відмінності у підходах інколи існують навіть на рівні законодавчих актів і роз'яснень судів вищих інстанцій. Очевидно, що це негативно впливає на рівень охорони прав суб'єктів авторських правовідносин.

Загалом у розміщенні будь-якого об'єкта, в тому числі й об'єкта авторського права, в мережі Інтернет можна виділити два етапи - завантаження цифрової копії об'єкта в пам'ять комп'ютера та надання доступу до цієї копії необмеженому колу осіб.

При розміщенні твору в Інтернеті без дозволу автора порушується не тільки право на відтворення шляхом запису твору в цифровій формі, але й інше авторське право, оскільки при такому розміщенні надається доступ до об'єкта будь-якої особи в будь-який час за її власним вибором. За формального підходу до змісту авторських прав, визначених чинним законодавством, можна зробити висновок, що наданням доступу до твору в цифровій мережі порушуються також права автора на опублікування і на розповсюдження, а також право на подання творів до загального відома публіки, визначеного п. 9 ч. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Тобто двома діями

порушуються чотири авторські правомочності. Ситуацію, коли декілька авторських прав є частково тотожними за змістом, важко назвати прийнятною.

Логічним виходом із такою ситуації, на нашу думку, було б розмежування трьох зазначених авторських прав - на опублікування, розповсюдження та на подання творів до загального відома публіки. Таке розмежування зробило б систему авторських прав більш чіткою та зрозумілою, а також цілком відповідало б міжнародним зобов'язанням України, в тому числі й щодо адаптації вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

4. Виявлено проблеми забезпечення авторських прав у мережі Інтернет

Найпоширенішими порушеннями інтелектуальної власності є:

1. Розміщення чужих матеріалів в мережі з наданням до них відкритого доступу без згоди на те власника авторських прав.

2. Плагіат. Люди привласнюють собі авторство на розміщені в Інтернеті твори. багато недобросовісних власників інтернет магазинів, сайтів і хостингів спокійно використовують фотографії, відео і різні матеріали інтелектуальної власності, «запозичені» у своїх конкурентів.

Сьогодні головним питанням світової музичної індустрії являється проблема музичного піратства в Інтернеті. Це питання також є актуальним і для українського музичного шоу-бізнесу. У зв'язку з вільним використанням в інтернет мережі звукозаписів значно зменшуються доходи компаній звукозапису, так як споживачі частіше віддають перевагу безкоштовному отриманню звукозапису з Інтернету перед його купівлею

Захист авторських і суміжних прав в Інтернеті є проблемним також у зв'язку з міжнародним характером порушень у Мережі. Українське законодавство не дає однозначної відповіді щодо можливості розгляду судами України спорів що стосуються захисту прав українських суб'єктів авторських й/чи суміжних прав, внаслідок їх порушення іноземними громадянами чи/та

юридичними особами шляхом протиправного розміщення в Інтернеті творів чи об'єктів суміжних прав

Очевидно, що відкриття провадження в даних справах можливе. Втім, подальший розгляд таких справ, є достатньо сумнівним, так як процесуальні норми вимагають наявності доказів повідомлення відповідача про відкриття провадження у справі та про час і місце судових засідань. Подати ж такі докази на практиці є дуже непростим завданням, враховуючи те, що для суду потрібні чіткі докази місцезнаходження відповідача, реєстрації в торговельних реєстрах тощо.

5. Здійснено аналіз причин правопорушень та способів захисту авторських прав в мережі Інтернет.

Сьогодні Україна є одним з лідерів в рейтингу країн-порушників права інтелектуальної власності. Саме такі дані містяться в опублікованому у квітні 2017 року Спеціальному щорічному звіті Міжнародного альянсу інтелектуальної власності щодо захисту прав власності, також відомий як «список 301».

Потрібно визнати, що в Україні зовсім не звикли платити за ліцензійне програмне забезпечення і за легальну аудіо- та відеопродукцію, що розміщена в інтернеті. За даними корпорації «Microsoft» за 2015 рік, майже 85% її продукції, яку використовують в українських державних установах, – неліцензійна.

Зубожіння населення, недостатня активність авторів задля охорони та захисту своїх прав, недостатній рівень імплементації міжнародних норм в національне законодавство та нестабільна судова практика є основними причинами правопорушень в сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет.

Що стосується можливих способів захисту інтелектуальної власності, то їх можна поділити на дві категорії:

1) Позасудова форма захисту інтелектуальної власності (звернення до правопорушника з вимогою (претензією) добровільно усунути порушення; звернення до адміністрації ресурсу, на якому правопорушником був розміщений об'єкт, з відповідною вимогою; звернення до органів захисту

інтелектуальної власності (до них в тій чи іншій мірі можна віднести Державну службу інтелектуальної власності України, Антимонопольний комітет України, правоохоронні органи); звернення до пошукових систем (їх адміністрації) з проханням виключити сайт правопорушника з пошукових запитів.

2) Судовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності, тобто, фактичне звернення до суду з позовом до правопорушника з вимогою, наприклад, припинити порушення прав та стягнути з правопорушника завдані збитки або компенсацію, або незаконно отриманий правопорушником дохід, заподіяну правовласнику моральну шкоду.

Більш жорстким методом відповідальності за порушення авторського права є все ж таки адміністративно-правовий та кримінальний.

6. Здійснено порівняння системи правозастосування у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет на національному та міжнародному рівнях

На нашу думку, найбільш цікавим в плані дослідження є позов про виплату компенсацій. У випадку подання уповноваженою особою позову про виплату компенсації суд має право постановити рішення про виплату компенсації у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, замість відшкодування збитків або стягнення доходу. Проте, згідно сьогоденної практики розмір компенсації присуджується виключно в розмірі 10 мінімальних заробітних плат.

Інститут компенсації за порушення авторських прав в мережі Інтернет запозичений з англо-американської системи права, де він відомий під назвою статутних збитків (statutory damages). До прикладу, в США стягнення статутних збитків є одним із судових цивільно-правових способів захисту авторських прав. Що ж стосується цивільного права країн континентальної системи права, то для них даний цивільно-правовий інститут є чужим. Зокрема, Верховний суд ФРН, відмовляючи на підставі застереження про публічний порядок у визнанні рішення американського суду, яке стосувалося стягнення штрафних збитків, вказав на те, що німецьке приватне право передбачає в якості правового

наслідку протиправної дії тільки відшкодування шкоди, а не збагачення потерпілого.

Також, слід зазначити, що на відміну від українського законодавства, яке дає змогу потерпілому використати для захисту прав тільки способи передбачені законом, польське законодавство у сфері авторського права не обмежує способів захисту, які можуть бути обрані потерпілою особою, тобто перелік можливих способів взагалі є відкритим.

На думку польського законодавця, головне, щоб способи захисту були доцільними і усували наслідки здійсненого правопорушення, але вони повинні також не суперечити нормам закону та засадам суспільного життя. За польським законодавством суд може зобов'язати відповідача здійснити відповідні обсягу захисту дії, які буде визнано необхідними для усунення наслідків порушення особистих авторських прав [14]. Таким чином польський законодавець надає потерпілій стороні право обирати дії щодо захисту своїх порушених прав, а суд лише встановлює їх доцільність і відповідність обсягу захисту. На нашу думку, такий підхід було б варто ввести і до українського авторсько-правового законодавства.

7. Досліджено міжнародний досвід захисту авторських прав в мережі Інтернет та перспективи його застосування в Україні.

Франція, перша країна, яка почала війну з піратством в мережі Інтернет, шляхом прийняття Національною асамблеєю Закону «Про три кроки» [7], від 1 жовтня 2010 року. Завдяки чому влада може в примусовому порядку закрити доступ до мережі Інтернет порушникам авторських прав у Мережі. Для дотримання авторських прав в Інтернеті була введена система контролю, - «трикрокова». Спочатку користувача, що нелегально розміщає або завантажує файли у Мережі, будуть попереджати по e-mail, потім йому відправлятимуть листа за місцем проживання. Якщо ж це не вплине на порушника, то органи влади зможуть відключити порушника від Мережі. Закон встановив, що «пірати», які ігнорують попередження надіслані електронною поштою, втрачають доступ до Інтернету терміном на 1 рік: окрім цього передбачений

штраф до 300 тис євро або навіть тюремне ув'язнення в окремих випадках. Закон також зобов'язав інтернет-провайдерів перехоплювати і передавати органам державної влади дані про людей, які займаються розповсюдженням піратських матеріалів. Відносно цих осіб порушуються кримінальні справи

У Китаї уряд зобов'язав інтернет-компанії перевіряти вміст своїх мереж і видаляти заборонену інформацію. З 2012 року всі блогери зобов'язані реєструватися, вказуючи персональні дані та номери телефонів. 18 серпня 2017 року, відбулося відкриття першого в КНР інтернет-суду. Рішення про створення суду прийняли під час 36-ї сесії Центрального комітету Комуністичної партії Китаю зі всебічного поглиблення реформ 28 червня 2017 року. Інтернет-суд розглядатиме справи, пов'язані з випадками шахрайства в онлайн-торгівлі, про укладені онлайн боргові контракти, про порушення авторських прав в інтернеті. Подаватимуть позови і порушуватимуть справи через сайт суду, а засідання транслюватимуть в інтернеті в режимі он-лайн.

В зарубіжних країнах все частіше наголос робиться не на обмеження доступу до сумнівного ресурсу, а на те, щоб пірати в принципі не мали можливості заробляти.

В Україні доцільно розробити та запровадити дієвий механізм з охорони та контролю за використанням об'єктів авторського права, як на національному, так і на міжнародному рівні. Разом з тим необхідно уникати радикальності положень, щоб вони не посягали на основні права та свободи громадян, а саме право на свободу слова, нерозголошення конфіденційної інформації, недоторканність приватного життя та ін.

8. Запропоновано напрямки удосконалення системи попередження та припинення порушень авторського права в мережі Інтернет

- реформувати державну політику щодо регулювання відносин в даній сфері шляхом встановлення чіткої взаємодії між державним та приватним сектором

- запровадити механізм медіації задля швидкого позасудового вирішення спорів

- застосування легальних механізмів саморегуляції користувачів в Інтернеті

- ефективне державне управління інтелектуальною власністю є неможливим без встановлення кваліфікованої правової бази у даній сфері, яка б узгоджувалася з міжнародними стандартами та не викликала правових колізій у системі національного законодавства. Слід зазначити, що багато норм з охорони авторських прав в Україні є декларативними. Не приділяється належна увага контролю за обігом товарів у мережі Інтернет, не існує методики із визначення розміру матеріальної шкоди, не врегульовано належним чином питання з охорони комп'ютерних програм тощо.

- з метою правильного і однакового застосування законодавства у вирішенні спорів, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності та вирішення колізій, Верховний суд частіше повинен давати роз'яснення. Хоча ці роз'яснення і носять рекомендаційний характер, на практиці судді користуються ними, як «настільними книгами».

- надзвичайно важливим аспектом боротьби з контрафакцією в глобальному просторі є об'єднання зусиль правоохоронних органів різних держав.

З огляду на вищезазначене можна зробити висновок, що проблематика захисту авторських прав в мережі Інтернет залишається актуальним питанням для майбутніх наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авторське право і суміжні права в інформаційному просторі. «Зелений документ», прийнятий Комісією Європейського Співтовариства 19 липня 1995 р. / Copyright and Related Rights in the Information Society. GREEN PAPER. – Режим доступу : <http://litterref.ru/qasujgmermer.html>
2. Бернська конвенція з охорони літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 (в ред. від 28 вересня 1979 р.) / / Бюлетень міжнародних договорів. 2003. №9. 3.
3. Всесвітня конвенція про авторське право (переглянута в Парижі 24.07.71) // Міжнародні нормативні акти ЮНЕСКО. М.: Логос. 1993. №5.
4. Дмитришин В. Інтелектуальна власність на програмне забезпечення в Україні / В. С. Дмитришин, В. І. Березанська. – К.: Вірлен, 2005. – 304 с.
5. Договір ВОІВ з авторського права (разом з «Злагодженими заявами щодо договору ВОІВ з авторського права») (прийнятий 20.12.96 Дипломатичною конференцією). [Електронний ресурс]. – Режим доступу:: <http://www.wipo.int/treaties/ru> 9.
6. Дроб'язко В.С. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник / Дроб'язко В. С., Дроб'язко Р. В. Право інтелектуальної власності. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 512 с.
7. Закон Республіки Франції «О трех шагах» від 1 жовтня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://livresfrancaisgratuit.narod.ru>
8. Закон Сполучених Штатів Америки «Про авторське право у цифровому тисячолітті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.viravallee.com/articles/4.pdf
9. Законодавство про інтелектуальну діяльність: Збірник нормативних актів. - К.: Юрінком Інтер, 2000.
10. Керевер А. Проблеми адаптації до цифрового мультимедійного середовища. Права на відтворення і права на публічне сповіщення / А. Керевер

- // Авторське право і суміжні права. Європейський досвід. У 2 кн. / За ред. А.С. Довгерта. - Кн. 2: Виступи, статті європейських спеціалістів. – 2015. – 320 с.
11. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.04.1891р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1. – С. 348.
12. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті / Пастухов О.М. - К.: Школа, 2004. - С. 39,55
13. Право інтелектуальної власності: Підручник / О.А. Підпригора, О.О. Підпригора. - К.: Атіка, 2008. – 130 с.
14. Про авторське право і суміжні права Закон України від 27 жовтня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
15. Про міжнародне приватне право Закон України № 2709-IV від 23 червня 2005 р. // Голос України. - 2005. - 29 лип. - № 138.
16. Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право Закон України № 2733-III від 20 вересня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 2. - Ст. 16
17. Про телекомунікації Закон України №1280-IV від 18.11.2003 р. // Голос України. - 2003. – 23 груд. - № 244.
18. Рекомендації Президії Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» від 10.06.2004 р. № 04-5/1107 [Електронний ресурс] // Система Ліга-Закон
19. Римаренко І.В. Захист авторських прав та творів, розміщених в Інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
20. Ріппа П.С. Забезпечення авторських прав у мережі Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
21. Угода щодо торгових аспектів прав інтелектуальної власності (ТРИПС) : [багатостороння угода (не СНД)] від 15.04.1994 року // Українська інвестиційна газета. – 2006. - № 29.

22. Указ Президента №928/2000 «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31.07.2000 року.
23. Цивільний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України від 16 січня 2003 року № 435-4 // Відомості Верховної Ради України . – 2003. - № 40-44. – 278 с.
24. Якубівська Ю. Є. Імплементация міжнародних норм у сфері інтелектуальної власності в національну практику в контексті підвищення ефективності інституційного середовища / Ю. Є. Якубівська // Ефективна економіка [Електронне наукове фахове видання]. - № 10. – Дніпропетровськ: ДДАТУ, 2015. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4430>
25. Якубівська Ю. Є. Колізії норм права та компетенції органів управління у сфері інтелектуальної власності як загроза інформаційній безпеці / Ю. Є. Якубівська // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право : Науковий журнал. Серія : Юридичні науки. - К. : УДУФМТ, 2015. - № 4 (81). - С. 37-42.
26. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної /а Інноваційної діяльності в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України : від 02 лютого 2011 року № 389 // Офіційний вісник України. - 2011. - № 28.
27. Про дотримання законодавства щодо, розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні: Закон України [від 16 червня 2004 року № 1786-ІУ //Відом. Верховної Ради України. - 2004. — № 43.
28. Про внесення змін до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» : Закон України : 02 жовтня 2012 року № 5407-УІ // Відом. Верховної Ради України. - 2011.
29. Господарсько-правова охорона інтелектуальної власності в Україні [Текст]: автореф. дис. д-ра юрид. наук : 12.00.04 / Потоцький Микола Юрійович
30. Цивільно-правова охорона прав інтелектуальної власності на програми (передачі) організації мовлення в Україні [Текст] : автореф. дис, ... канд. юрид.

наук : 12.00.03 / Андрусів Уляна Богданівна ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - К., 2013. - 20 с.

31. Нові підходи до визначення та охорони інтелектуальної власності: автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.03 / С.С. Волков; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. - К., 2011. -19 с.

32. Адміністративно-правове регулювання інформаційної безпеки України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Г.М. Линник; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - К., 2011.-20 с.

33. Адміністративно-правове регулювання діяльності ОВЄ в сфері захисту права інтелектуальної власності: автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.А. Ляшенко ; Міжнар. ун-т бізнесу та права. - Херсон, 2011. - 19 с.

34. Підвищення рівня економічної безпеки держави на основі комерціалізації інтелектуальної власності: автореф. дис.... канд. екон. наук : 21.04.01 / В.Г. Савенко ; Нац. ін-т стратег, дослідж. - К., 2013.-16с.

35. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: перспективи розвитку та гармонізації з європейським законодавством: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / В.Б. Харченко; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – 2014. -15с.

36. Наукові комунікації в сучасному українському суспільстві: автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Я.О. Горбенко ; Харків нац. ун-т ім. В.Н. Карамазіна. — Х., 2010. — 20 с.

37. Цивільно-правова охорона авторських прав в умовах розвитку інформаційних технологій: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / І.І. Ващинець ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2006. — 20 с.

38. Цивільно-правова охорона та захист прав виробників фонограм: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.В. Ієвіня ; Одес. нац. юрид. акад. - О., 2005. - 20 с.

39. Цивільно-правова охорона Інтернет-сайту в Україні: [Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / М.В. Гура ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2006. — 20 с.
40. Охорона прав суб'єктів інтелектуальної власності у цивільному праві України: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Р.Б. Шишка; Нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2004. — 37 с.
41. Адміністративно-правова охорона права власності в Україні: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / В.В. Галуцько ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2009. — 35 с.
42. Адміністративно-правові засади управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / І.Г. Запорожець ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Х., 2006. -19с.
43. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / А.С. Нерсисян ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2008. - 19 с.
44. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України : від 16 вересня 2014 року № 1678-УІІ ІІ Відом. Верховної Ради України. - 2014. - № 40.
45. Вербальна нота (щодо часткового застосування на тимчасовій основі положень Угоди про асоціацію) : Міжнародний документ : від 30 вересня 2014 року № 50514/12029 ІІ Офіційний вісник України. - 2014. -№ 83.
46. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року : Міжнародний документ : від 20 березня 1883 року [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_123.
47. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Розпорядження Кабінету Міністрів України : від 17 вересня 2014 року № 847-р // Офіційний вісник України. - 2014. - № 77.

48. Про затвердження плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва: Розпорядження Кабінету Міністрів України : від 07 листопада 2012 року № 970-р // Урядовий кур'єр від 26.12.2012. - 2012. — № 239.
49. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення : Закон України : від 20 вересня 2001 № 2730-III // Відом. Верховної Ради України. - 2002. - № 2.
50. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення : Міжнародний документ від 26 жовтня 1961 року [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_763.
51. Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми: Закон України: від 20 вересня 2001 року № 2732-III // Відомості Верховної Ради України. - 2002. № 2.
52. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року : Міжнародний документ : від 20 грудня 1996 року [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_769.
53. Проблема законодавчого забезпечення охорони інтелектуальної власності в Україні [Текст] / Фонд інтелектуальної співпраці «Україна - XXI століття». - К.: [б.в.], 2001.-31 с.
54. Перспективи та актуальні проблеми правової охорони і ринкового використання інтелектуальної власності [Текст] тезі доповідей науково-практичного та інформаційно-консультативат семінару / Харківський держ. політехнічний ун-т. - Х.: [б.в.]. 200- 188 с.
55. Актуальні питання охорони прав інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі в контексті європейської інтеграції, міжнародна конференція (2010 ; Київ). : Матеріали Міжнародної конференції «Актуальні питання охорони прав інтелектуальної власності в Україні та Європейському

Союзі в контексті європейської інтеграції», м. Київ, Україна, 30 червня - 1 липня 2010 р. [Текст]*/ Proceedings of the international conference «Topical issues of intellectual property rights protection in Ukraine and the Europea Union in the contend [of european integration», Kyiv, Ukraine, June 30 - «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновації в Україні» [Проект ЄС]. - К.: Фенікс, 2010. - 421 с.

56. Електронний правочин у цивільному праві України [Текст]: монографія / Н.Є. Блажівська ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - К.: Правова єдність: Алерта, 2014. - 238 с.

57. Правова охорона винаходів та корисних моделей в Україні: проблеми теорії та практики [Текст] : монографія / Ю.Д. Бошицький,; ЯГ. Вороній ; НАН України, Київ, ун-т права , Міжнар. центр прав, і пробл. інтелект, власності при Ін-ті держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. - К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. - 339 с.

58. Правова охорона творів образотворчого мистецтва в Україні [Текст] : монографія / Ю.Л. Бошицький, І.І. Ващинець ; Нац. акад. наук України, Київ, ун-т права, Міжнар. центр прав, проби, інтелект, власності при Ін-ті держави і права ім. В.М. Корецького. - К. : Вил-во Євіюп. VН-TV. 2011.- 294 с

59. Колективне управління майновими авторськими та суміжними правами за цивільним законодавством України [Текст] : монографія / Майданик Л.Р.; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К.: Алерта, 2013. - 247 с.

60. Інтелектуальна власність як джерело інноваційного розвитку національного господарства [Текст] : монографія / Матвійчук В.К., Чугаєнко Ю.О., Савенков О.І.; Нац. акад, упр. - К.:ВНЗ «Національна академія управління», 2013.-463 с.

61. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичної конференцією 20.12.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770 ;

62. Штефан О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – №6. – с. 3–13.;
63. Чеботарьов В. Піратство у сфері авторського права і суміжних прав / В. Чеботарьов, В. Троїцька. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patent.km.ua/ukr/articles/i299> ;
64. Белов В.В. Интеллектуальная собственность. Законодательство и практика применения: Практическое пособие / В.В. Белов, Г.В. Виталиев, Г.М. Денисов. – М., 1997. – С. 117 – 119;
65. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> ;
66. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням» від 15.05.2002 № 247-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/247-2002-%D1%80> ;
67. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) від 27.08.1997 № 938 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/938-97-%D0%BF> ;
68. 2017 Special 301 Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ustr.gov/sites/default/files/2017%20Special%20301%20Report_0.pdf
69. Андрушко П. П. Законодавча техніка Кримінального кодексу України 2001 року та її вплив на тлумачення його норм // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення: Матер, міжнар. наук.- практ. конф. 25—26 жовт. 2001 р. - К.; Х., 2002. - 272 с.;
70. Левин В. Е. Носители информации в цифровом веке / В. Е. Левин ; под общ. ред. Д. Г. Красковского. – М. : Компьютер Пресс, 2000. – 256 с.;
71. Петков С.В. (ред.) Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення, Київ: ЦУЛ, 2012. — 1246 с. ;

72. 2013 Special 301 Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ustr.gov/sites/default/files/05012013%202013%20Special%20301%20Report.pdf> ;
73. Кодекс Російської Федерації про про адміністративні правопорушення від 30.12.2001 N 195-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakonbase.ru/koap_;
74. Боротьба з піратством у сфері авторського права в Китаї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndiiv.org.ua/ua/news/view-borotba-z-piratstvom-u-sferi-avtorskoho-prava-v-kytaji.html>;
75. Искра Н.Б. Анализ системы охраны прав интеллектуальной собственности ЮАР / Н.Б. Искра // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2010. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/764/46.pdf?sequence=1>;
76. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> ;
77. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
78. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / О.В. Дзера (керівник авт. кол.), Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 720 С.;
79. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / О.В. Дзера (керівник авт. кол.), Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 640 С.;
80. Розвиток і захист інтелектуальної власності в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sips.gov.ua/i_upload/file/Ukraine.pdf ;
81. International intellectual property alliance (ИПА) 2015 special 301 report on copyright protection and enforcement. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iipa.com/rbc/2015/2015SPEC301UKRAINE.pdf> ;

82. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34> ;
83. Кузнєцова Н., О. Кохановська. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні / Кузнєцова Н., О. Кохановська // Право України. – 2011. - №3. – С. 21 – 30;
84. Пухальська А.П. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/9p=24333> ;
85. Всесвітня організація інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/wipo> ;
86. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. під. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — 696 с. ;
87. Бондаренко С.В. Авторське право та суміжні права.—К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 288с.;
88. Мельник О.В. Проблемні питання стосовно захисту права інтелектуальної власності // Митна справа. – 2003. – № 1. – С. 110-115.;
89. Лазебний В.С., Розорінов Г.М., Толюпа С.В. Основи інтелектуальної власності та її захисту. — К.: Ліра-К, 2011. — 150 с. ;
90. Захист прав інтелектуальної власності в умовах глобалізації у зовнішній політиці США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viravallee.com/articles/2.pdf> ;
91. Торгове представництво США відзначає недостатній захист прав інтелектуальної власності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/1335826-torgove-predstavnitstvo-ssha-vidznachae-needostatniy-zahist-prav-intelektualnoji-vlasnosti-v-ukrajini.html> ;

92. Сучасний стан захисту прав інтелектуальної власності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/volkova-a-m-suchasniy-stan-zahistu-prav-intelektualnoyi-vlasnosti-v-ukrayini/> ;
93. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uba.ua/documents/ip-strategy28082014.pdf> ;
94. Правова охорона інтелектуальної власності в європейському союзі: передумови формування, сучасний стан, тенденції розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/dcsrt/Downloads/Chac_2012_13_24.pdf ;
95. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» № 1243-16 від 27.06.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1243-16?nreg=1243-16&find=1&text=%E4%E8%F1%EA&x=0&y=0#w11> ;
96. Позиційний документ щодо імплементації українською стороною плану дій Україна – ЄС у 2005-2007 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua/document/83127264/PP%20ukr%20120607.doc ;
97. Адаптація законодавства України у сфері захисту авторського права й суміжних прав до законодавства ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=864> ;
98. Захист інтелектуальної власності в Україні: проблеми правового поля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2013/Pravo/3_149361.doc.htm ;
99. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні відповідно до вимог СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fmecon/program_567cdb344bdc5.pdf ;
100. Садаклієва Е.В. Актуальні проблеми правового регулювання авторських та суміжних прав в Україні – Рівне. – Міжрегіональна академія з проблем безпеки життєдіяльності, 2014.-112с. ;

101. ЄвроІНФОРМ Вісник Державного департаменту з питань адаптації законодавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eu.prostir.ua/data?t=1&q=1194> ;
102. Контрафактна продукція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consumerinfo.org.ua/must_know/quality/579/7143/ .
103. Рекомендації щодо застосування винятків та обмежень у сфері авторського права і суміжних прав : Офіційний Веб-портал [Державної служби інтелектуальної власності України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/ip.html>.
104. Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні: Постанова Верховної Ради України : від 01 грудня 2005 року № 3175-1VII Відом. Верховної Ради України. - 2006. - № 15.
105. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / С.А. Петренко ; НДІ приват, права і підприємництва Акад. прав, наук України. - К., 2010. - 20 с.
106. Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних Інтернет-технологій: автореф. дне... д-ра техн. наук: 05.13.06 / П.І. Федорук ; НАН України, Ін-т пробл. мат. машин і систем. - К., 2009. - 37 с.
107. Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства (на прикладі НТУУ «КПІ»): Автореф. дис... канд. філософ, наук: 09.00.10 / І.В. Пиголенко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. -К., 2015— 20 с.
108. Про Концепцію Національної програми інформатизації : України : від 04 лютого 1998 року № 75/98-ВР // Відом. Верховної Ради України. - 1998. -№ 27.: від 17 липня 2000 року № 64 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 31.
109. Рекомендації щодо забезпечення правомірності використання комп'ютерних програм вільного користування : Офіційний Веб-портал

Державної служби інтелектуальної власності України [Електронний ресурс] - Режим лостуву: <http://sips.gov.ua/ua/ip.html>.

110. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір : Постанова Кабінету Міністрів України : від 27 грудня 2001 року № 1756 Н Офіційний менше України. - 2001. - № 52.

111. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми використання в органах державної викон програмного забезпечення з відкритим кодом : Розпорядження Кабінету Міністрів України : від 23 грудня 2009 року № 15И-р Офіційний вісник України. - 2009. - № 100.

112. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» [Електронний ресурс] - Режим дьступу: http://sips.gov.ua/ua/proect_zakonu_080814.

113. Аналіз регуляторного впливу проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://sips.gov.ua/ua/proect_zakonu_080814.